

Arkeol. O. 350/3.9.1996

M

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
Päivi Kankkunen 1994
röykkiökaivaus

SISÄLLYS

arkistotietoja	2
tiekarttaote	3
peruskarttaote	4
johdanto	5
sijainti ja topografia	6
kaivaustekniikka	6
röykkiö 3, rakenne ja löydöt	7
röykkiö 5, rakenne ja löydöt	10
vaskikattila	11
luuanalyysi	12
lopuksi	13
karttaluettelo	15
negatiiviluettelo	15
dialuettelo	17
kuvataulut	19-27
kartat	28-46

liitteet 1: vaskikattilan makrofossiilianalyysi
2: radiohiiliajoitus
3: luuanalyysi

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
röykkiökaivaus 1994

arkistotietoja

Kunta: Ruovesi
Kylä: Pekkala
Kohde: Lapinniemi, SKL-luettelon kohde Ruovesi 24, inventointi-
tikohde Jäminkipohja 2
Tila: RN:o 2:72
Omistaja: Merja ja Paavo Soikkeli, Kääjäntie 14, 35300 Orivesi
Sijainti: Ruoveden kirkolta noin 8 km linnuntietä lounaaseen
Peruskartta: 2231 01 JÄMINKIPOHJA
Koordinaatit: x = 6867 98, y = 502 34, z = n. 95-100 m mpy

Aiemmat tutkimukset: inventointi 1954, Unto Salo
inventointi 1970, Matti Huurre

Aiempia löytöjä ei ole

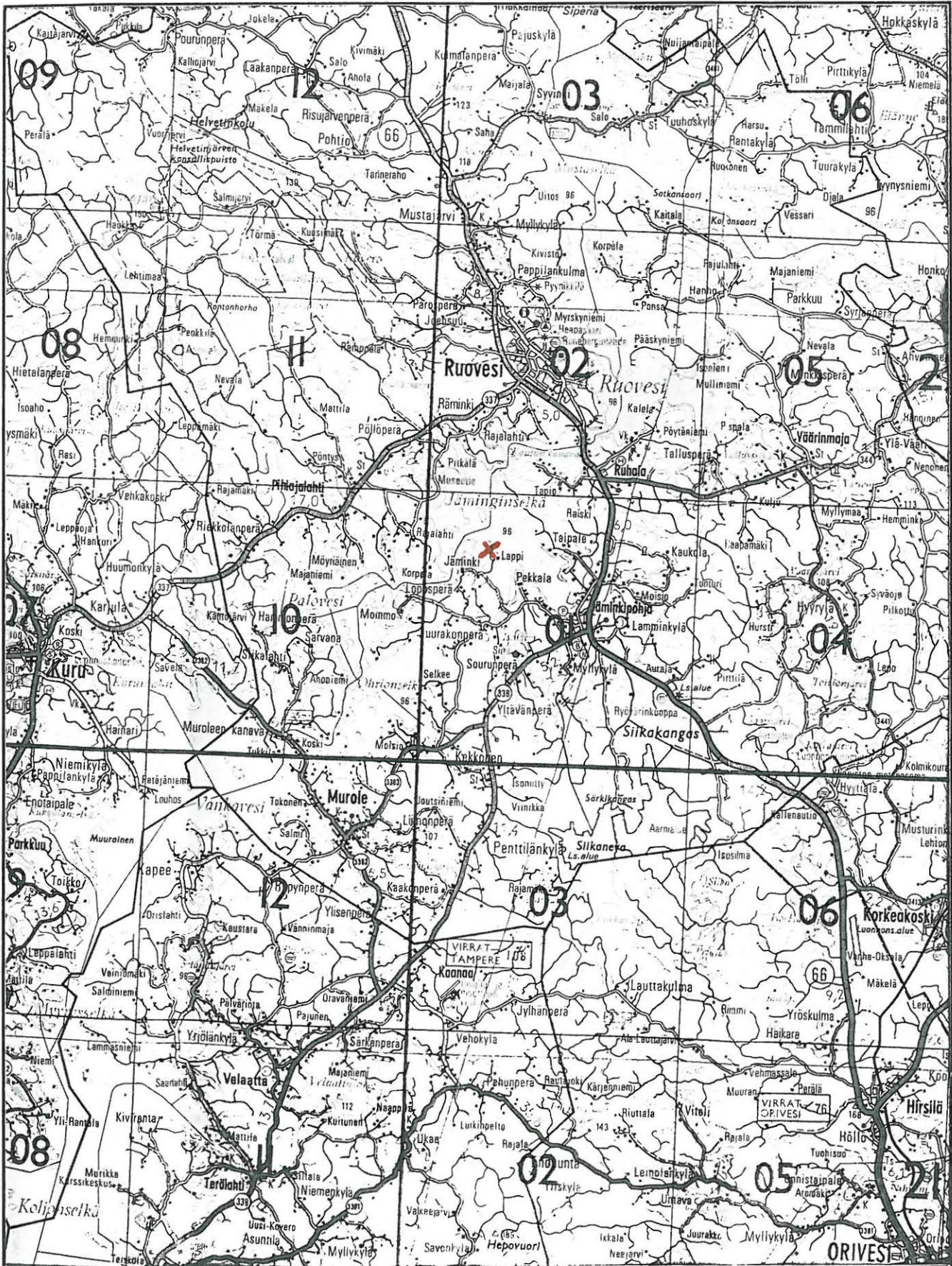
Löydöt 1994: KM 28418:1-188
Kartat: s. 28-46
Negatiivit: 103329-103379, 103566-69
Diat: 34496-34565

Kaivauksia jatkoi kesällä 1995 Simo Vanhatalo, katso hänen raporttiaan arkeologisen osaston topografisessa arkistossa

yliskartta s. 28
ja
projilikaartta s. 38
ovat korjattavana
-mut kojari 10.12.96

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

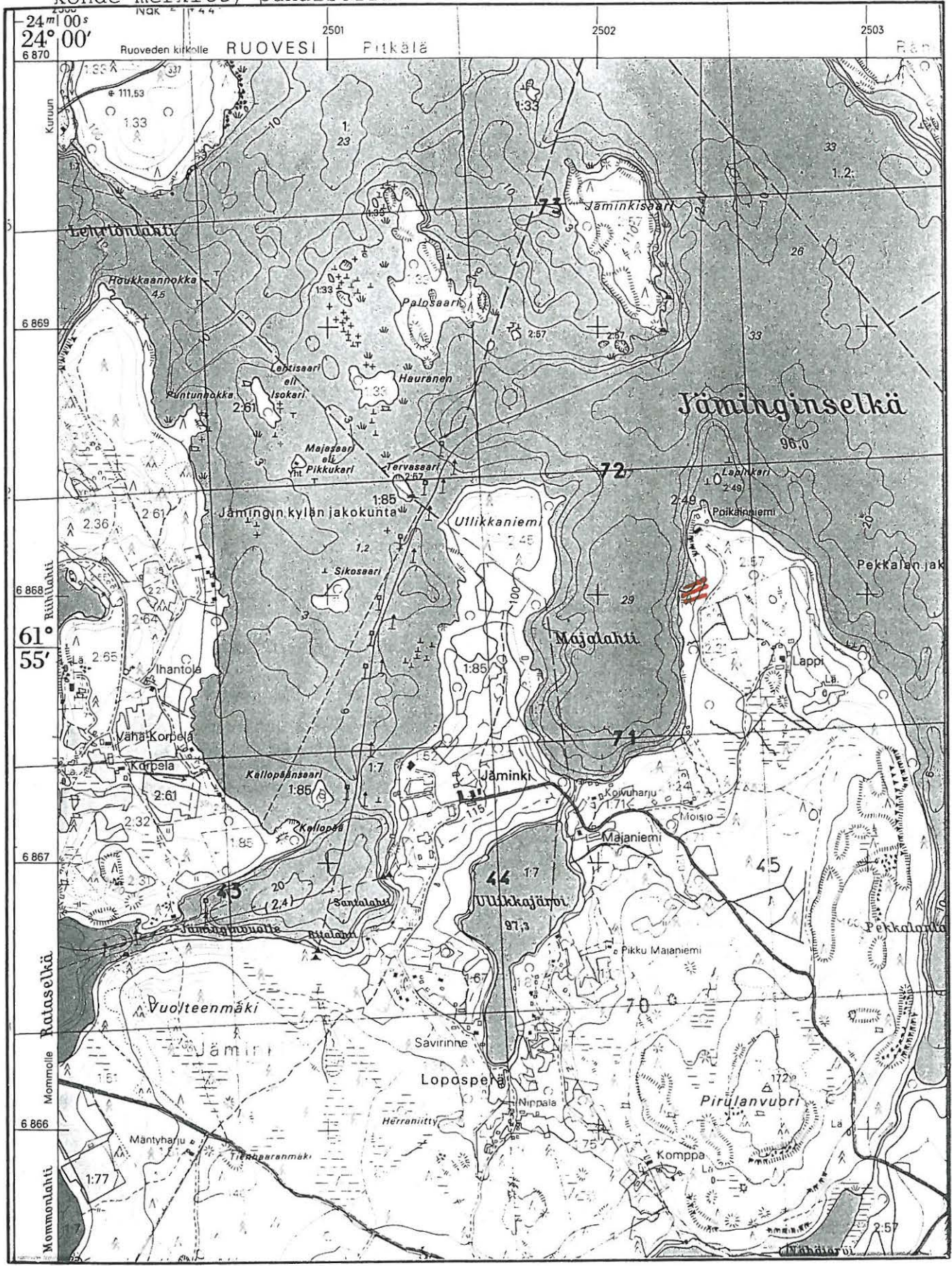
ote tiekartasta GT-4
kaivauskohde merkitty punaisella

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

ote peruskartasta 2231 01 JÄMINKIPOHJA
kaivauskohteen koordinaatit: x = 6867 98, y = 502 34
z = noin 95-100 m mpy

kohde merkitty punaisella

JOHDANTO

Pekkalan kartanon Lapinniemessä sijaitsi Lapin talon lisäksi vain yksi huvila aivan niemen nokassa. Lapin tilan luoteiskulman tienoilta, niemen länsirannalta myytiin kesämökkitontti pienen Riuvunlahden rannalta. Huvilatontin rakennussuunnitelmien yhteydessä 1993 aluevalvoja Tuula Heikkurinen-Montell tarkasti kohteen maastossa ja Museovirasto myönsi tontille rakennusluvan, ilmoittaen kuitenkin, että ennen pihan tasoitustöitä piha-alueen kolme röykkiötä tulisi tutkia. Röykkiöt, joita on kaikkiaan viisi, on inventoinnissaan 1970 kirjannut Matti Huurre. Aiemmin vuonna 1954 Unto Salo raportoi paikalla olleen kaksi kiuasrauniota.

Kohde otettiin koekaivausryhmän kenttäohjelmaan kesäksi 1994. Koekaivausryhmän tehtäväksi määrättiin lähinnä huvilaa sijaitsevien kolmen röykkiön kaivaminen. Kenttätyö tehtiin ajalla 20.6. - 1.7. 1994; töitä jouduttiin kuitenkin vielä jatkamaan 4.-7.6. aluevalvoja Tuula Heikkurinen-Montellin johdolla. Ruoveden kunta maksoi kaivajien palkat. Kaivajina työskentelivät Juhani Judén, Mikko Meronen, Jari Ahonen sekä osan ajasta Marko Ahola ja Juha Mattila. Piirtäjänä oli fil.yo. Päivi Maaranen, kaivauksen johti allekirjoittanut, kolmen lisäpäivän ajan aluevalvoja Tuula Heikkurinen-Montell.

Helsingissä

28.8.1996

Päivi Kankkunen

SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Kohde sijaitsee Ruoveden kirkolta noin 8 km linnuntietä lounaaseen Jäminkipohjassa Pekkalan kylässä. Lapinniemi nimitetään Pekkalan kartanon ja Jämingin väliin jäävää niemeä. Niemessä, sen länsirannalla, sijaitsee Lapin talo. Niemen aivan kärjessä on huvila ja kärkinipukkaa nimitetään Poikainniemeksi.

Lapinniemen länsipuolella on kapea Pekkalanlahti ja sen oikealla puolella on laajempi ja lyhyempi Majalahti. Majalahden itäranalla on pieni laakea Riuvunlahti, jonka pohjukassa röykkiöt sijaitsevat. Lapinniemi pistää Jäminginselkään.

Riuvunlahden eteläranta on melkoisen jyrkkää, rinne loivenee lahden itäpuolella. Tontin ylärinteen puolella, idässä, kulkee niemen kärkeen vievä tie. Tontin itäosassa on kallioselänne, jonka tontinpuoleinen rinne on jyrkkäreunainen. Huvilan länsipuoleinen ranta on kallioinen; huvilan koillis- ja itäpuolella ranta on loivaa ja tätä reunustaa em. veteen asti ulottuva kallioselänne. Näin paikalle muodostuu pieni, suojaisa tasku.

Kasvillisuus on ollut ennen raivausta hyvin tiheää kuusikkoa, jollaista on vieläkin tontin ympäristössä. Tien kaakkoispuolella on vanha tasainen peltoalue, joka on metsitetty ja kasvaa nyt koivuja.

Maaperä tontilla on hiekkaa, tontin luonaisosassa on kivikkoa tai ehkä oikeammin louhikkoa. Huvilan eteen ja pihateille on tuotu muualta hiekkaa.

KAIVAUSTEKNIikka

Tutkimusalueelle paalutettiin peruslinja ($x = 100$) lähinnä rinteen suuntaisesti. Astelukema linjalle oli 218. Tästä linjasta paalutettiin röykkiöt 3, 4 ja 5. Koordinaattikulmana oli eteläkulma.

Kaivauksen kiintopiste sijoitettiin vajan luona olevan likakäivon, vajan puoleisen, kannen reunaan ja merkittiin maalilla. Koneen lukema kiintopisteelle oli 221. Valtakunnallista kiintopistettä ei ollut kohtuullisen etäisyyden päässä, joten kaivauksen kiintopisteelle mitattiin korkeus Majalahden pinnasta 28.6. 1994 iltapäivällä. Peruskartan mukaan Majalahden pinta on 96 m mpy, jolloin kaivauksen kiintopisteen korkeudeksi saadaan 99,58 m mpy.

Röykkiö 3 päätettiin avata puoliksi ja tämä kaivettava puoli vaaittiin vasta puhdistuksen jälkeen, koska röykkiö oli tältä puolen melko vahingoittunut. Röykkiön toisesta puoliskosta otettiin pintavaaitukset turpeen pinnalta. Röykkiö 5 vaaittiin ennen pintaturpeiden poistoa. Vaaitusten jälkeen otettiin esille röykkiöiden pinta ja kaivettiin niiden ympäristöä siten, että rakenteen rajautuminen saataisiin selville (tehtävänä oli kaivaa röykkiöt pois).

Esille otettu kivikerros valokuvattiin ja piirrettiin mittakaavaan 1:25. Kerroksen pinta vaaittiin ja kaivamista jatkettiin poistamalla kivikerros ja röykkiön reunoja syvennettiin vastavasti. Löydöt otettiin talteen neliömetrin ruuduissa, metallilöydöille mitattiin tarkat koordinaatit. Jälkityövaiheessa on ilmennyt, että muinaisjäännöksen tulkinnan kannalta olisi ollut tarpeen mitata kaikille löydöille koordinaatit.

Röykkiön 3 keskustassa - osin profiilissa - oli suurien haljenneiden ja hieman pienempien kivien muodostama rakenne. Tästä poistettiin pintakiveyksen dokumentoinnin jälkeen helposti irttoavia, pienempiä kiviä, minkä jälkeen rakennetta puhdistettiin ja siitä piirrettiin erilliskartta. Rakennetta kaivettiin vaaituksen jälkeen poistamalla lisää pienimpiä kiviä ja maata. Tämän jälkeen kaivettiin koko röykkiöstä esille kivikerros 2.

Röykkiöistä piirrettiin erilliset vaaituskartat, jotka ovat varsinaisten tasokarttojen peitekarttoja - tämä ratkaisu siksi, että rakennekartat ovat näin selkeämpiä.

Kaivaustyö jäi molempien röykkiöiden osalta kesken. Röykkiöiden pohjaankaivamisen tuli saattamaan loppuun aluevalvoja Tuula Heikkurinen-Montell piirtäjä Päivi Maarasen kanssa.

Jälkityövaiheessa on ilmennyt puutteita valmiiksi piirretyissä kartoissa, joista vakavin yleiskartassa. Piirtäjä ei tiedä kartoittiko hän kohteen astein vai goonein eikä käyttikö hän puhtaaksi piirtäessään aste- vai goonilevyä; nyt kentällä piirrettyyn yleiskarttaan merkityt mittaukset eivät vastaa puhtaaksi piirrettyyn karttaan tehtyjä merkintöjä. Näin ollen Lapinniemen kaivauskohteesta on vain yleiskarttaluonnos.

RÖYKKIÖ 3, RAKENNE JA LÖYDÖT

Röykkiö 3 oli rakennustöissä vaurioitunut ja etenkin sen koillis- ja itäpuolinen ympäristö täysin tuhoutunut. Röykkiö vaikutti olevan hieman pitkänomainen, matalahko ja se oli tuhoutumattomilta osiltaan turpeen peitossa. Sen länsipuolen päällä kasvoi koivu.

Röykkiöstä poistettiin turve ja kiveys puhdistettiin esille pelkoilla. Kivien välissä, kuten myös kiveyksen laidoilla ja ympärillä, oli tummaa, nokista kulttuurimaata. Kivet olivat enimmäkseen pieniä, paikoin hyvin pieniä ja särmikkäitä ja vaikuttivat palaneilta. Röykkiön keskellä, siis profiiliin ulottuen, oli kivirakenne, joka koostui muutamasta suurehkosta lohkarasta ja pääosin pienemmistä kivistä. Rakennelma kohosi selvästi muusta kiveyksestä. Rakenteen kaakkoislaidalla oli kanto. Myös tässä oli kivien välissä tummaa maata.

Röykkiö ei yksiselitteisesti rajautunut vaan etenkin sen etelä- ja itäreuna vaikutti epämääräisesti jatkuvan avatun alueen ulkopuolelle. Röykkiön alue oli pohjoisilta ja itäisiltä osiltaan tuhoutunut.

Keskellä sijaitsevan rakenteen pohjoispuolella oli kiveys tiheintä ja melko pientä. Tämä rakenne on todennäköisesti jääne jonkinlaisesta uunista tai kiukaasta.

Kun pintakerros oli poistettu kaivettiin keskellä ollutta rakennelmaa erikseen, jonka jälkeen puhdistettiin esille röykkiön toinen kivikerros.

Tässä vaiheessa voidaan tuskin enää puhua röykkiöstä; sopivampi termi lienee latomus tai kiveys. Keskirakenne, mahdollisen uunin jäännös, säilyy edelleen omana kokonaisuutenaan. Rakennetta rajaavat suuret kivenlohkareet ja sen keskustassa on vain joitakin pieniä kiviä. Keskustassa maa on hieman vaaleampaa nokimaata kuin mitä rakenteen ympärillä.

Mahdollisen uunirakenteen itäpuolelle muodostuu mielestäni erillinen suorakaiteen muotoinen kiveys, jonka laidoilla on joitakin suurempia kiviä ja keskustassa pienempiä; tässäkin kivet ovat ainakin osin palaneita. Tämän mahdollisen rakenteen koko on 125x225 cm ja se on noin pohjois-eteläsuuntainen.

Edellä hahmoteltuun rakenteeseen liittyy heti sen itäpuolinen hajanaisempi kiveys. Näiden kahden kiveyksen välissä nokimaa oli lähes kivetöntä.

Suorakaiteen muotoisen rakenteen pohjoispuolelta tuli näkyviin muutama hiiltynyt puu; puu oli suorakaiteen muotoisen rakenteen päädyn suuntainen. Hiiltynyttä puuta tavattiin myös mahdollisen uunirakenteen pohjoispuolelta, kylläkin siitä erillisenä. Tässä hiiltynyt puu oli aivan pieneksi palaneen ja siten rapautuneen kivimurskan ympäröimä.

Palaneista puista otettiin hiilinäytteet. Puut olivat paikoin vain osaksi palaneita ja ne vaikuttivat olevan kapeita lautamaisia, eivät pyöreitä. Lieneekö kyse jonkinlaisesta lattiarakenteesta?

Tässäkin kerroksessa kiveys ja mustamaa vaikuttivat jatkuvan kaakkois-, itä- ja länsiprofiileihin.

Kun röykkiön kolmannen kivikerroksen pinta saatiin esille hahmottui entistä selvemmin keskustan mahdollinen uunirakennelma sen eteläpuolisesta kiveyksestä erilleen. Eteläpuolinen kiveys on nyt ehkä vaikeammin tulkittavissa - mahdollisesti se on luetavissa yhdeksi hieman puolikaaren muotoiseksi rakenteeksi tai sitten edellä esitetyn kaltaisesti suorakaiteen muotoinen kiveys on nyt hieman lyhentynyt ja sen itäpuoleinen, löyhempi kiveys on tihentynyt ja siinä on länsireunalla suurempia kiviä, joiden voi katsoa muodostavan yhtenäisen "ketjun" suorakulmaisen rakenteen itäsivun kivien kanssa.

Kiveyksen koillisreuna on tuhoutunut rakennustöissä, mutta tässä tasossa näyttää siltä, että kiveystä on lähes yksinomaan nokimaan alueella. Varsinaisen kaivaukseen varatun ajan puitteissa ehdittiin dokumentoinnissa tähän asti. Seuraavassa aluevalvoja Tuula Heikkurinen-Montellin muistiinpanojen mukaan laadittu selostus kiveyksen pohjan kaivamisesta.

Kiveyksen alla, pohjatason pinnassa, sen itäpuolella oli näkyvissä vaaleassa hiekassa tummia, nosekaisia juovia sekä joitakin palamattomia kiviä. Pohjatasosta piirretyssä kartassa näitä ei kuitenkaan ole dokumentoitu.

Alueen keskellä, ruudussa 101/312, oli näkyvässä nokinen, pyöreähkö läikkä, jonka vieressä kaksi palanutta kiveä. Läikän halkaisija oli 15 cm ja syvyys noin 10 cm; läikän pohja oli tasainen. Samanlainen läikkä oli myös ruudussa 103/311. Röykkiön pohjan länsiosassa maa oli sekoittunutta ja siinä näkyi vain muutama kivi.

Suurinosa pohja-alueesta jätettiin tähän tasoon, vain tummat alueet kaivettiin pohjaan. Niistä saatiin joitakin löytöjä, etupäässä kvartsi-iskoksia. Suuren kiven itäpuolella profiilissa näkyi suorakaiteen muotoinen kuopanne röykkiökiveyksen alla. Suuri kivi poistettiin ja sen alta tuli kvartssia ja pii-iskos. Tumma maa ja kiveys jatkuivat profiiliin.

Kokonaisuutena koko kiveys sen kaivetun puolikkaan alueella vaikuttaa olevan noin itä-länsisuuntainen, ulkomitoiltaan noin 8 x 3 m. Kulttuurimaakerroksen paksuus röykkiön 3 alueella oli noin 25-70 cm. Toistettakoon, että kiveys jatkuu länteen ja mahdollisesti koilliseen ja että se oli tuhoutunut rakennustöissä pohjois- ja koillisosiltaan.

Mielestäni röykkiö -nimitys ainakin tässä yhteydessä on virheelinen, käyttäisin mielummin termiä kiveys tai raunio. Käsittääkseni kiveys 3 on jäännettä paikalla olleesta rakennuksesta, jossa on ollut tulisija/uuni. Toisaalta vaikuttaa vahvasti siltä, että kiveyksen päällä ollut mahdollinen uunirakenne oli koottu myöhemmin jo olemassa olevan kiveyksen päälle. Tätä käsitystä tukee mielestäni myös luuanalyysin tulos ja löytöjen koostumus.

Korostettakoon vielä, että tulkintaan vaikuttaa myös kiveyksen kaivaustapahtuma. Kenttätutkimukset tehtiin kiireellä ja ne jäivätkin osittain kesken - niihin varattu aika oli aivan riittämätön. Lisäksi kiveys on kaivausteknisesti erittäin vaativa tehtävä ja Lapinniemessä kaivajina olivat nuoret ja kokemattomat. Lisäksi kartanpiirtäjä on osaltaan luomassa persoonallista tulkintaa lopulliseen dokumentointiin.

Röykkiö 3:sta ensimmäistä kivikerrosta esille puhdistettaessa saatiin löytöinä muutama tuluspii, kvartsi, palanut luu ja raudan kappale.

Runsaimmin löytöjä tuli kun toista kivikerrosta puhdistettiin esille. Uunirakenteesta, ruudusta 102/310 saatiin palanutta luuta sekä tulunpiin kappaleita. Rakenteen itäpuolisesta kiveyksestä saatiin jonkin verran palanutta luuta, kvartssia ja tuluspiitä. Uunirakenteen länsipuolisesta sysimustasta nokimaasta saatiin tuluspiitä, muutama kvartsi sekä palanutta luuta.

Röykkiön 3 kivettömästä pohjasta tuli runsaasti kvartssia, tuluspiitä sekä palanutta luuta. Rautalöytöjä ei röykkiöstä 3 juuri tullut: rautanaula ja rautaesineen katkelma.

RÖYKKIÖ 5, RAKENNE JA LÖYDÖT

Röykkiö 5 sijaitsi huvilarakennuksen itäpuolella, noin 7 m:n etäisyydellä huvilasta. Piha-alue on tällä kohdalla hyvin loivasti rantaan viettävää. Röykkiö vaikutti ensin osittain tuhoutuneelta ja pieneltä - kummatkin otaksumat osoittautuivat myöhemmin virheellisiksi. Röykkiön päälle oli viemärinkaivaustyössä tullut hiekkaa. Se näytti olevan muodoltaan pyöreä ja melko säännöllinen. Röykkiön pohjoissektorissa, noin linjalta $x = 108$ rantaan päin röykkiössä oli selvä "notkahdus". Röykkiötä kaivettaessa kävi ilmi, että tässä kohden oli rakenteessa käytetty hyvin runsaasti pieniä kiviä.

Röykkiö vaaittiin turvepeitteisenä, jonka jälkeen siitä puhdistettiin ensimmäisen kivikerroksen pinta esille. Röykkiö rajautui selkeästi ja oli pyöreä muodoltaan sekä täysin ehjä. Kivet keskittyivät tumman nokimaan alueelle ja ne olivat melko vaatimattoman kokoisia. Minkäänlaista reunakiveystä ei kuitenkaan ollut. Röykkiön reunoilla maaperä oli hienoa, tasaista hiekkaa, paikoin aivan vaaleaa. Tässä röykkiössä vaikutti olevan vähemmän nokimaata kuin röykkiö 3:ssa.

Röykkiö 5:den itäreunalla sijaitsi samanlainen mahdollinen uunirakenne kuin röykkiössä 3:kin. Suuren maakiven halkaistut puolikkaat oli asetettu noin 60 cm:n päähän toisistaan tasaiset sivut toisiinsa päin; kivien välissä oli pienempää kiveystä. Tämän rakenteen itä- ja erityisesti pohjoispuolella oli runsaasti pieneköjä kiviä. Röykkiön toisessa kivikerroksessa pohjoispuolen kiveys tulee selkeästi esiin. Kiveys sijaitsee juuri röykkiössä olevassa "notkahdus" kohdassa. Röykkiön eteläpuolella on joitakin suurehkoja kiviä ja nokimaata.

Röykkiön kolmas kivikerros oli oikeastaan harvahkoa kiveystä. Aivan eteläreuna on suurten kivien välissä jo puhdasta hiekkaa. Keskenmällä, uunirakenteen pohjan etelä- ja itäpuolella on suurehkojen kivien välissä nokimaata.

Uunirakenteen alla tai sen pohjalla on joitakin pieneköjä kiviä sekä nokimaata. Uunin pohjoispuolinen pienistä kivistä ladottu rakenne purettiin ronskilla kädellä ja todettiin kivien alla olevan nokimaan sekaista likamaata, jota ulottui uunirakenteen luoteispuolellekin. Tässä vaiheessa välittömästi uunin lounaispuolella oli puhdasta hiekkaa.

Seuraavassa Tuula Heikkurinen-Montellin muistiinpanojen mukaisesti huomioita röykkiön pohjan kaivamisesta.

Röykkiö kaivettiin pohjaan, so. puhtaaseen maahan, noin 20-25 cm:n paksuisena kerroksena; löydöt otettiin talteen kuitenkin 10 cm:n kerroksissa. Röykkiön pohjan alaisessa maassa oli vain noin 10 nyrkinkokoista kiveä. Kulttuurimaakerroksen paksuus oli röykkiön 5 alueella noin 30-50 cm.

Röykkiöalueen luoteisreunalle oli tehty, varsinaisesta röykkiöstä erottuva, ehkä noin 2 m:n pituinen rakenne, jossa oli likamaata, hiiltä ja palaneita kiviä. Rakenteessa oli kaksi kivikerrosta. Tämän rakenteen päällä oli paikoitellen, lähinnä pohjoisreunalla, puhtaan maan kerros. Pohjalla oli savea, jossa oli näkyvillä nokinen, pyöreä tumma läikkä, jonka halkaisija oli noin 20 cm. Tämä rakenne jatkui luoteeseen ja pohjoiseen.

Profiilista muistiinmerkitty röykkiöstä erillisen noki-/kivirakenteen rakenne: turpeen alla kiviä, nokimaata, toinen kivikerros, jonka alla nokea ja pohjalla osin nokista savea. Tämän rakenteen paksuus oli noin 50 cm.

Röykkiön 5 reunasta löydetyn vaskikattilan löytökohtaa ei kaivattu, vaan alue peitettiin muovilla.

Röykkiön itä- ja eteläpuolella on suurehkoja kiviä, joiden lomassa maa on jo puhdasta. Siitä muodostavatko suuret kivet jonkinlaisen rakenteen on mahdotonta sanoa, sillä alueen yleistä maaperän koostumusta ei ole koekuopin selvitetty eikä röykkiön 5 tai ehkä oikeammin rakenteen 5 koko laajuutta saatu mielestäni avattua. Lisäksi avatun alueen eteläreunan oli osittain tuhonnut viemärikaivanto, vaikka röykkiö pintatasoja kaivettaessa vaikutti ehjälle.

Kaikissa kerroksissa löydöt keskittyivät pääosin röykkiön eteläreunaan, varsinkin heti uunikiveyksen kaakkoispuoleinen ruutu 106/329 oli erittäin runsaslöytöinen. Röykkiön 5 pintakiveystä esille otettaessa löytyi itälaidalta hioimen katkelma sekä eteläreunalta, heti uunirakenteen vierestä vaskilevynpalasia.

Uunirakenteen lähetyviltä sekä alueen itäreunalta löytyi useampia pii-iskoksia tai kokonaisia tuluspiin kappaleita. Vaskilevyä tuli lukuisia kappaleita toisen kivikerroksen jälkeen kolmannen pintaa esille puhdistettaessa. Näitä oli erityisesti ruudussa 106/329. Tästä röykkiön eteläsektorista löytyi myös joitakin kvartsi-iskoksia ja melko runsaasti palanutta luuta. Kolmannen kivikerroksen pintaa esille puhdistettaessa löytyi röykkiön itäisestä sektorista joitakin palaneen luun kappaleita sekä uunirakenteen itäpuolelta, alueen keskustasta, saviastian palasia 10 kpl. Palaset ovat pieniä ja hyvin rapautuneita; niissä tuntuu olevan runsaasti kivimurskaa sekoitteena, vaikka ovatkin ohutseinäisiä.

Röykkiön kivikerrosta 2 esille puhdistettaessa löytyi ruudusta 106/328 siro pronssisolki. Solki löytyi kahden suurehkon kiven välistä, aivan röykkiön mahdollisesta reunasta.

VASKIKATTILA

Kaivauksen viimeisenä päivänä, perjantaina noin klo 16.00, kun vielä kiireellä yritettiin suoristaa ja oikaista röykkiön 5 itäistä reunaa, sattui kaivajan pelkkaan vastilevyn palanen. Sitä kaivettiin varovasti esille kaivausalueen reunassa, ruudun 105/331 kulmassa, osin linjan y=332 molemmin puolin. Ilmeni, että kyseessä on vaskikattila, joka oli joutunut maahan pohjapuoli ylöspäin. Kattila yritettiin puhdistaa esille niin, että se saataisiin nostettua pakkaukseen sisältöineen. Kattila on virheellisesti löytöluetteloon merkitty löytyneeksi kerroksesta 5 (punnitusluku on luettelossa mainittu) - oikea löytöyhteys on kerroksen 3 löydöt. On korostettava kuitenkin, ettei vaskikattila löytynyt röykkiöstä, vaan sen ulkopuolelta ja lisäksi aiemmin löydetty vaskilevyn palaset (kattilasta nekin) ovat tulleet röykkiön eteläsektorista, eivät itäsektorista. Vaskikattilan yhteydessä sen irrottamiseksi kaivetulta pieneltä alueelta, kattilan ulkopuolelta, ei tullut löytöjä.

Museovirastossa kattila kiidätettiin konservointiin, josta sen sisällön sai analysoitavakseen dosentti Lempiäinen (liite 1). Kattilan pohjasta poistettiin konservoinnissa kuparilevyn palasia, jolloin kattilan pohjalla olleet kalan suomut ja metson luu paljastuivat.

Maanäytteestä laskettiin 1230 kasvijäännettä, joista 98,7% oli vadelman hiiltymättömiä siemeniä. Lisäksi oli kirjopillikkeen (*Galeopsis speciosa*), heinien (*Poaceae*), nokkosen (*Urtica dioica*) ja vuohennokan (*Scutellaria galericulata*) siemeniä.

Kasvijäänteiden lisäksi maanäytteessä oli sienien rihmastopakkoja, hiiltä, luuta, kalan suomuja ja muutama kalan luu sekä *Moluccella* eli pieni sammaleläin.

Kattilan sisäpinnasta irrotettiin karstaa, jota lähetettiin ajoitukseen. Karsta on hyvin homogeenista. Ajoitustulokseksi saatiin Hela-29 1090+-60 (liite 2).

Kattilan konservointitilanteesta, kattilan koosta tai muista rakenteellisista seikoista - samoin kuin muusta konservoinnissa olevasta metallimateriaalista - ei allekirjoittaneella raportin-kirjoitusvaiheessa ole ollut mitään tietoa.

LUUANALYYSI

Luuanalyysin teki Pirkko Ukkonen 1996. Analyysissä olivat mukana myös kesällä 1995 Simo Vanhatalon kaivamat alueet. Ukkonen luonnehtii materiaaliaalista saamaansa mielikuvaa sekoittuneeksi, mahdollisesti eri ajoilta peräisin olevaksi. Aineistossa on palamatonta ja palanutta luu materiaalia sekaisin (röykkiössä 3). Kaikki lampaaksi tai vuoheksi tunnistetut luut ovat ainakin osaksi palaneita. Röykkiön 5 luumateriaali oli paria poikkeusta lukuunottamatta palanutta.

Materiaalissa ei ollut ihmisen luita, vaan kaikki luumateriaali on eläimistä peräisin.

Röykkiöstä 3 analysoitujen kahden päällimmäisen kivikerroksen yhteydestä löytyneistä luista on tunnistettu lampaan tai vuohen, sian (hampaat), jäniksen luut sekä nisäkkään ja sorkkaeläimen luut. Luista osa on palanutta ja osa palamatonta.

Röykkiön alinta kivikerrosta esille puhdistettaessa löytyi kaksi vuohen tai lampaan palanutta luuta ja aivan röykkiön kivettömästä pohjasta yksi sian palamaton luu ja yksi palanut luu sekä yksi jäniksen luu.

Röykkiöstä 5 löytyneet luut olivat kahta määrittelemätöntä yksikköä lukuunottamatta palaneita. Toisen kivikerroksen pintaa esille puhdistettaessa löytyi koristeltu luufragmentti (KM 28418:131) samasta ruudusta kuin pronssisolki (KM 28418:127) ja kuparinauhan kappale (KM 28418:128) sekä suurnisäkkään luu runsaslöytöisestä ruudusta 106/329.

Röykkiön 5 kolmas kivikerros sisälsi runsaimmin tunnistettuja luufragmentteja ja nimenomaan ruutu 106/329, joka on välittömästi uunin kaakkoispuolella ja josta on runsaasti vaskilevyn kappaleita. Myös uuniruudussa 107/329 löytyi runsaasti palaneen luun kappaleita. Näistä ruuduista löytyneestä luumateriaalista on pystytty määrittämään majavan, hirven ja hauen luita sekä kalan ja keskisuuren nisäkkään luita. Ruudussa 107/329 eli uunin pesän käsittävstä ruudusta tunnistettiin vuohen tai lampaan luita kaksi kappaletta. Röykkiön pohjalta löydettyistä luuframenteista ei pystytty tunnistamaan lajeja.

LOPUKSI

Ruoveden Pekkalan kylän Lapinniemiessä tutkittiin kesällä 1994 vajaan kahden viikon aikana röykkiö 5 ja röykkiöstä 3 puolet. Alueen röykkiöt oli todettu mahdollisiksi kiukaiksi inventoinneissa vuosina 1954 sekä 1970. Lapinniemen Riuvunlahdelmassa on röykkiöitä havaittu kaikkiaan viisi. Röykkiöt ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä, halkaisijaltaan noin viisimetrisiä.

Röykkiöiden alue on tätänykyään huvilatonttina. Tontin kasvillisuuden raivauksen jälkeen topografia on tullut hyvin esille. Röykkiöiden 1 ja 2 ja 3 välinen alue vaikuttaa mielestäni tasatulle. Röykkiöiden 3 ja 4 ja 5 ympäristöä ja osin itse röykkiötä on tuhoutunut huvilan rakennustöiden yhteydessä.

Lapinniemi on ollut Vesilahden Laukon eräalueita jo ikimuistoisista ajoista ja Pekkalan vanhan kopiokirjan mukaan on Pekkalan kartanon vanha paikka sijainnut hieman nyt kaivamaamme röykkiöaluetta etelämpänä.

Röykkiö 3 muotoutui pintakerroksen esille saamisen jälkeen pitkänomaiseksi ja siitä tuntuisi olevan luontevampaa käyttää nimitystä latomus kuin röykkiö. Kooltaan kaivettun puolikkaan osalta latomusta ja mustaamaata oli noin 8x3 m suuruisella alueella.

Nokinen kulttuurimaa ja kiveys vaikuttavat jatkuvan kaikkiin muihin suuntiin paitsi nyt tuhoutuneelle alueelle pohjoiseen. Pintamaasta tehtyjen huomioiden perusteella tumma kulttuurimaa lienee ulottunut röykkiöstä 3 röykkiöön 4.

Röykkiön 3 puolikkaasta dokumentoitiin kolme kivikerrosta, joiden välissä oli tummaa hiilistä kulttuurimaata, jota oli myös röykkiön kivettömässä pohjassa. Pohjatasossa näkyviä hiiltyneitä rakennejäänteitä ei paria mahdollista paalunsijaa lukuunottamatta kuitenkaan dokumentoitu. Röykkiössä oli aivan pinnalla, muuta kiveystä korkeammalla ja osittain profiilissa uunirakennelma, jonka eteläpuolella oli joko siihen liittyvää tai mahdollisesti paikalla olleeseen rakennukseen liittyvää kiveystä.

Röykkiö 5 oli aivan eteläreunaa lukuunottamatta säilynyt ehjänä, kooltaan se oli noin 5x4 m. Sen ympärille avattu alue oli kuitenkin aivan liian pieni, jotta röykkiön rakenteesta olisi mahdollista tehdä luotettavia johtopäätelmiä.

Röykkiössä 5 oli myös, kuten röykkiössä 3, päällimmäisenä rakenteena kahdesta suuresta lohkarakenteesta sekä pienemmistä kivistä koottu uunirakenne. Röykkiön pohjoispuolella oli erillinen kivistä ja nokimaasta koostunut rakenne, joka jatkuu kaivamattomalle alueelle.

Tästä röykkiöstä saatiin lähes kaikki metallilöydöt: vaskikattilan palaset, pronssisolki ja muutamat metallin kappaleet sekä röykkiökiveyksen ulkopuolelta löytynyt vaskikattila. Kattilan sisällä on ollut erittäin runsaasti vadelmia. Kattilan sisäpinnoilta irrotetusta kartasta saatiin radiohiiliajoitus Hela-29 1090+-60.

Röykkiöt vaikuttavat toisaalta erilaisilta, mutta toisaalta niistä löytyy yhtymäkohtia. Molempien päällä oli suurista lohkarakenteita tehty uunirakennelma, jonka vieressä oli runsaasti pienistä kivistä muodostettu rakenne. Röykkiössä 3 löytöjä tuli tasaisesti koko kaivausalueelta kun taas röykkiön 5 löydöt keskittyivät lähes täysin sen eteläpuoliskoon. Röykkiössä 5 paljastui myös täältä eteläpuolelta suuria kiviä, joiden kuulumisesta itse rakenteeseen on vaikea tehdä johtopäätelmiä.

Röykkiön 3 luomateriaali oli sekä palanutta että palamatonta ja se koostui valtaosiltaan kotieläinten, sian ja lampaan tai vuohen luista. Röykkiössä 5 taas oli kahta tunnistettua fragmenttia lukuunottamatta metsäneläimien luufragmentteja.

Lapinniemen muinaisjäännösalue on koekaivamatta ja tuntuisikin luontevalle ajatella sellaisen tekemistä ainakin pihaksi tasotettavalla alueella. Lisäksi nyt kaivettiin määräyksen mukaisesti vain itse röykkiöitä, kun mielestäni sen selvittäminen mil-laiseen kontekstiin ja ympäristöön niin koro- kuin kronologises-tikin röykkiö, oli se sitten kiuas tai hauta, kuuluu on aivan yhtä oleellista kuin itse kivirakenteenkin dokumentointi. Vain pelkän röykkiön kaivaminen on yhtä vaikeaa ymmärtää kuin jos ai-noastaan savupiippu dokumentoidaan kokonaisuudesta talosta.

Edellä esitettyjen seikkojen ja olosuhteiden vuoksi on vaikeaa tulkita Lapinniemen muinaisjäännösalueita. Näyttäisi sille, että paikalla on ollut useita rakennuksia, joiden funktio on ollut erilainen joko ajallista tai muista syistä. Molempien osittain tutkitun röykkiön rakenne saattaa myös olla tulosta eriaikoina tehdyistä toimenpiteistä. Kummassakin röykkiössä tuli sellainen vaikutelma, että päällimmäisenä ollut uunirakenne olisi muuhun kiveykseen nähden nuorempi. Tästä tulkinnasta en kuitenkaan ole lainkaan varma.

Kesän 1994 kenttätöiden perusteella Lapinniemen muinaisjäännösalue olisi hyvä koekaivaa ja etenkin tutkia röykkiöiden ympäristöä laajemmin, varsinkin silloin, mikäli on tarkoitus kaivamalla tutkia myös muita röykkiöitä. Koska kyseessä on esihistoriallisen ajalta historialliseen aikaan ajoittuva muinaisjäännös olisi myös hyödyllistä tutkia alueeseen liittyvä mahdollinen vanha kartta-aineisto sekä inventoida sen jälkeen Lapinniemi uudestaan.

KARTTALUETTELO

s.28 Yleiskarttaluonnos 1:500, A3

RÖYKKIÖ 3:

- s.29 Pinta- ja pohjavaaituskartta 1:25, ruudut 98-104/310-313, A3
 s.30 Tasokartta 1:25, kivikerros 1, ruudut 99-104/310-313, A3
 s.31 Vaaituskartta (peitekartta) 1:25, kivikerros 1, ruudut:
 99-104/310-313, A3
 s.32 Tasokartta 1:25, kivikerros 1 b, ruudut 101-103/310-311, A4
 s.33 Tasokartta 1:25, kivikerros 2, ruudut 98-104/310-313, A3
 s.34 Vaaituskartta (peitekartta) 1:25, kivikerros 2, ruudut:
 98-104/310-313, A3
 s.35 Tasokartta 1:25, kivikerros 3, ruudut 99-104/310-313, A3
 s.36 Vaaituskartta (peitekartta) 1:25, kivikerros 3, ruudut:
 99-104/ 310-313, A3
 s.37 Tasokartta 1:25, pohjataso, ruudut 99-104/310-313, A3
 s.38 Profiilikartta pisteiden 99/312-101/310 välillä sekä
 välillä 101-105/310, profiililinja merkitty tasokarttaan
 sivulla 37

RÖYKKIÖ 4:

s.39 Pintavaaituskartta 1:50, ruudut 101-104/317,50-321,50, A4

RÖYKKIÖ 5

- s.40 Pinta- ja pohjavaaituskartta 1:25, ruudut 105-109/328-332, A3
 s.41 Tasokartta 1:25, kivikerros 1, ruudut 105-109/328-332, A3
 s.42 Vaaituskartta (peitekartta) 1:25, kivikerros 1, ruudut:
 105-109/328-332, A3
 s.43 Tasokartta 1:25, kivikerros 2, ruudut 105-109/328-331, A3
 s.44 Vaaituskartta (peitekartta) 1:25, kivikerros 2, ruudut:
 105-109/328-331, A3
 s.45 Tasokartta 1:25, kivikerros 3, ruudut 105-108/328-332, A3
 s.46 Vaaituskartta (peitekartta) 1:25, kivikerros 3, ruudut:
 105-108/328-332, A3

NEGATIIVILUETTELO

- 103329- yleiskuva tutkimusalueelle, taustalla Majalahti,
 103331 kuvattu kaakosta, vasemmassa reunassa alue, jossa
 röykkiö 1 ja 2, niiden ja röykkiön 3 välissä tasatulta
 vaikuttavaa aluetta, huvilan kuistin vasemmalla puolel-
 la röykkiö 3 ja oikealla puolella röykkiö 4, taustalla
 Majalahti
 103332- huvilan edusta, kuistin oikealla puolella röykkiö 4,
 103333 vasemmalla röykkiö 3, taustalla Majalahti, kuvattu ete-
 lästä
 103334 yleiskuva tutkimusalueen länsi-lounaispuolelle, alueel-
 le jolla röykkiöt 1 ja 2 ovat; näiden sekä röykkiön 3
 välissä tasatulta vaikuttavaa aluetta, kuvattu koilli-
 sesta
 103335 röykkiö 3 ennen kaivausta, kuvattu idästä
 103336 röykkiö 4, taustalla viemäriputken luona röykkiö 5,
 kuvattu lounaasta
 103337-38 röykkiö 5 ennen kaivausta, kuvattu lounaasta

- 103339 røykkiö 5 ennen kaivausta, kuvattu kaakosta
 103340 røykkiö 5, kivikerros II, kuvattu idästä
 103341 røykkiö 5, kivikerros II, kuvattu koillisesta
 103342 røykkiö 5, kivikerros II, kuvattu kaakosta
 103343-45 røykkiö 5, kivikerros II, kuvattu pohjoisesta
 103346 røykkiö 5, kivikerros II, kuvattu idästä
 103347 røykkiö 5, kivikerros II, kuvattu lännestä
 103348- røykkiö 3, pintakiveys, kuvattu huvilan katolta,
 103349 luoteesta, liittyy kuviin 103350-52
 103350- røykkiö 3, pintakiveys, kuvattu huvilan katolta,
 103352 luoteesta, liittyvät kuviin 103348-49
 103353-54 røykkiöt 1 ja 2, kuvattu huvilan katolta. luoteesta
 103355 røykkiö 5, pintakiveys, kuvattu pohjoisesta
 103356 røykkiö 5, pintakiveys, kuvattu itäkaakosta
 103357 røykkiö 5, pintakiveys, kuvattu länsiluoteesta
 103358- røykkiö 3, kivikerros II, ruudut: 102-104/310-11,
 103359 kuvattu huvilan katolta, luoteesta
 103360- røykkiö 3, kivikerros II, kuvattu katolta,
 103361 luoteesta
 103362 røykkiö 5, kivikerros III, kuvattu lännestä
 103363 røykkiö 5, itäsektorin profiilista löytyneen kuparikat-
 tilan löytöpaikka aivan kuvan vasemmassa laidassa, ku-
 vattu pohjoisesta
 103364 røykkiö 5, røykkiön itäsektorin profiilista, ruudusta
 105/331-32 löytynyt kuparikattila in situ, kuvattu lou-
 naasta
 103365- røykkiö 3, kivikerros III, kuvattu huvilan katolta,
 103367 luoteesta
 103368 kaivaustyöryhmä: vas. piirtäjä Päivi Maaranen, Juhani
 Juden, Mikko Meronen ja Jari Ahonen
 103369 røykkiö 5, ruutu:108-109/331, "pohja", kuvattu etelästä
 103370 røykkiö 5, keskellä pronssikattilan löytökohta kuopan-
 teena profiilissa, kuvattu lännestä
 103371 røykkiö 5, pohjalla pyöreä läikkä, ruutu: 108-109/331,
 kuvattu idästä
 103372 røykkiö 3, pohjaa, kuvattu kaakosta
 103373 røykkiö 3, pohjaa, kuvattu luoteesta
 103374 røykkiö 3, "pohja", ruudussa 101/312 tumma pyöreä läik-
 kä, kuvattu pohjoisesta
 103375 røykkiö 3, profiililinja $y = 310$, kuvattu pohjoisesta
 103376 røykkiö 3, profiililinja $y = 310$, ruutu 101, kaakosta
 103377 røykkiö 5 peitettynä, kuvattu lännestä
 103378 røykkiö 4 peitettynä, kuvattu lounaasta
 103379 røykkiön 3 profiili suojattuna, kuvattu kaakosta

kuvat 103369-103379 kuvannut Tuula Heikkurinen-Montell

- 103566 osa panoraamaa kuvien 103329-31 ja 103568-69 kanssa
 103367 huvilan kuistin oikealla puolella røykkiö 4 ja vasem-
 malla røykkiö 3, taustalla Majalahti, kuvattu kaakosta
 103368-69 osa panoraamaa kuvien 103329-31 ja 103566 kanssa

DIALUETTELO

P. Kankkunen 1994 (osa Leena Söyringin kuvaamia)

- 34496 yleiskuva tutkimusalueelle, taustalla Majalahti, kuvattu kaakosta, huvilalle tulevalta tieltä, röykkiöt 3 ja 4 huvilan kuistin molemmin puolin, kuva Leena Söyrinki
- 34497 yleiskuva tutkimusalueelle, huvilan kuistin vasemmalla puolella röykkiö 3 ja kuistin oikealla puolella röykkiö 4, taustalla Majalahti, kuvattu kaakosta
- 34498 yleiskuva tutkimusalueelle, edessä röykkiö 3, kuistin toisella puolella röykkiö 4 ja taustalla näkyvän ihmisen luona röykkiö 5, kuvattu lounaasta
- 34499 huvilan kaakkoiskulma, edessä röykkiö 4, kahden koivun välistä oikeassa reunassa näkyy röykkiö 5, taustalla Majalahti, kuvattu etelästä
- 34500 yleiskuva tutkimusalueelle, edessä röykkiö 4, sen takana röykkiö 3 ja aivan taustalla röykkiö 1 ja 2, kuvattu koillisesta
- 34501 yleiskuva tutkimusalueelle, koivujen oikealla puolella röykkiö 5, huvilan idänpuoleista piha-alueetta, taustalla Majalahti, kuvattu kaakosta
- 34502 yleiskuva tutkimusalueen länsi-/lounaispuolelle, alue, jolla ovat röykkiöt 1,2 ja 3, röykkiöiden 1+2 ja 3 välissä tasattua aluetta, kuvattu idästä
- 34503 keskellä taustalla röykkiöt 1 ja 2 sekä niiden edessä tasattua aluetta, taustalla Majalahti, koillisesta
- 34504 tutkimusalueen länsi-/lounaisosaa, oikealla röykkiö 1 ja vasemmalla röykkiö 2, näistä kuvan etualalla tasattua aluetta, kuvattu pohjoisesta, huvilan tikapuulta
- 34505 tutkimusalueen lounaisosaa, röykkiö 2, kuvattu pohjoisesta, taustalla metsän reuna, jossa tontin raja, kuva Leena Söyrinki
- 34506 aivan edessä, kuvan alareunassa röykkiö 3, taustalla röykkiöt 1 ja 2, näiden ja röykkiö 3 välissä tasattua aluetta, kuvattu koillisesta
- 34507 röykkiö 3 huvilan kuistin länsipuolella ennen kaivausta, taustalla Majalahti, kuvattu kaakosta
- 34508 röykkiö 3, pintahumus poistettu = pintakiveys = kivi-kerros I, kiveys puhdistettu esille, röykkiön kaakkoispuoli, kuvattu huvilan katolta, luoteesta
- 34509 röykkiö 3, kerros I, pintahumus poistettu, röykkiön kaakkoispuoli, kuvattu huvilan katolta, luoteesta
- 34510 röykkiön 3, kerros II, keskiosaa, kaakkoispuoli, kuvattu huvilan katolta, luoteesta
- 34511 röykkiön 3, kerros II, kaakkoispuoli, kuvattu huvilan katolta, luoteesta
- 34512 röykkiö 3, kerros II, kaakkoispuoli, kuvattu huvilan katolta, luoteesta
- 34513 röykkiö 3, kerros III, kaakkoispuoli, kuvattu huvilan katolta, luoteesta
- 34514 röykkiö 3, kerros III, kaakkoispuoli, huvilan seinän puoleista (luoteis)osaa, huvilan katolta, luoteesta
- 34515 röykkiö 3, kiveyksen ja nokimaan alla olleita, lautamaisia puita, joista C14-näyte, ruutu 103/311, kerros II, kuvattu pohjoisesta
- 34516 huvilan pohjoispuoleinen piha-alue, röykkiö 5 kuvassa keskellä näkyvän harmaan viemäriputken takana, ennen tutkimuksia, taustalla Majalahti, kuvattu etelästä

- 34517 huvilan pohjoispuoleinen piha-alue, röykkiö 5 harmaan viemäriputken vasemmalla puolella, kuvassa keskellä, ennen tutkimuksia, kuvattu lännestä
- 34518 röykkiö 5, pintakiveys paljastettuna = kivikerros I, kuvattu kaakosta, taustalla Majalahti
- 34519 röykkiö 5, pintakiveys paljastettuna = kivikerros I, kuvattu luoteesta, taustalla Majalahti
- 34520 röykkiö 5, pintakiveys paljastettuna = kivikerros I, kuvattu pohjoisesta, taustalla huvilan päätyä
- 34521 röykkiö 5, kivikerros I, kuvattu pohjoisesta
- 34522 röykkiö 5, kivikerros II, kuvattu lännestä
- 34523 röykkiö 5, kivikerros II, röykkiön itäinen puoli, kuvattu lännestä
- 34524 röykkiö 5, kivikerros II, kuvattu pohjoisesta
- 34525 röykkiö 5, kivikerros II, röykkiön keskellä ollut kivirakenne, kuvattu idästä
- 34526 röykkiö 5, kerros II, röykkiön keskellä ollut kivirakenne, kuvattu lännestä
- 34527 röykkiö 5, kerros III, kuvattu lännestä
- 34528 röykkiö 5, kerros III, kuvattu lännestä
- 34529 röykkiö 5, kerros III, kuvattu pohjoisesta
- 34530 röykkiö 5 itäsektorin profiilista löytynyt kuparikattila, KM 28418: 184 in situ pohja ylöspäin, lounaasta työkuva, piirtäjä Päivi Maaranen piirtää röykkiötä 3, kuvattu kaakosta, kuva Leena Söyrinki
- 34531 työkuva, röykkiötä 5 kaivetaan, kuvattu pohjoisesta, kuva Leena Söyrinki
- 34532 työkuva, röykkiötä 5 kaivetaan, taustalla Majalahti, kuvattu kaakosta, kuva Leena Söyrinki
- 34533 kaivaustyöryhmä, vasemmalta: piirtäjä Päivi Maaranen, Juhani Judén, Mikko Meronen ja Jari Ahonen
- 34535 röykkiö 5, pohjalla pyöreä läikkä, kuvattu N-NW
- 34536 röykkiö 5, kuvattu SW
- 34537 röykkiö 5, kuvattu E
- 34538 röykkiö 5, pohjalla pyöreä läikkä, kuvattu E-ES
- 34539 röykkiö 3, työkuva, kuvattu NW
- 34540 röykkiö 3 pohjaa, kuvattu NE
- 34541 röykkiö 3 pohjaa, kuvattu NW
- 34542 röykkiö 3 juovia pohjassa, kuvattu SE
- 34543 röykkiö 3 läikkä pohjassa, kuvattu N
- 34544 röykkiö 4, kuvattu SW
- 34545 röykkiön 5 pohjaa, kuvattu SE
- 34546 röykkiön 5 pohjaa, kuvattu S-SW
- 34547-49 työkuvia, röykkiö 3
- 34550 röykkiö 3, pohjataso, ruudussa 101/312 tumma, pyöreä läikkä, kuvattu NE
- 34551 röykkiö 3, pohjataso, ruudussa 101/312 tumma, pyöreä läikkä, kuvattu N
- 34552-54 röykkiön 3 profiili, kuvattu N-NE
- 34555-58 röykkiön 5 töyttöä
- 34559 röykkiö 5 täytettynä
- 34560 röykkiö 4 peitettynä muovilla, kuvattu SW
- 34561 röykkiön 3 profiili peitettynä muovilla
- 34562 röykkiö 4 peitettynä muovilla, kuvattu S-SE
- 34563-64 röykkiö 1, kuvattuna W
- 34565 röykkiö 4 peitettynä muovilla

diat 34535-34565 kuvannut Tuula Heikkurinen-Montell

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

F. 103329-31, 103566 ja 103568-69

Tutkimusalue, huvilan vas. puolella rökkiöt 1 ja 2, kuistin
 vieressä vas. puolella rökkiö 3 ja oikealla puolella rökkiö 4
 oikealla kahden kuusen takana rökkiö 5,
 kuvattu kaakosta, taustalla Majälahetti.

RUOVE SI PEKKALA LAPI NNIEMI

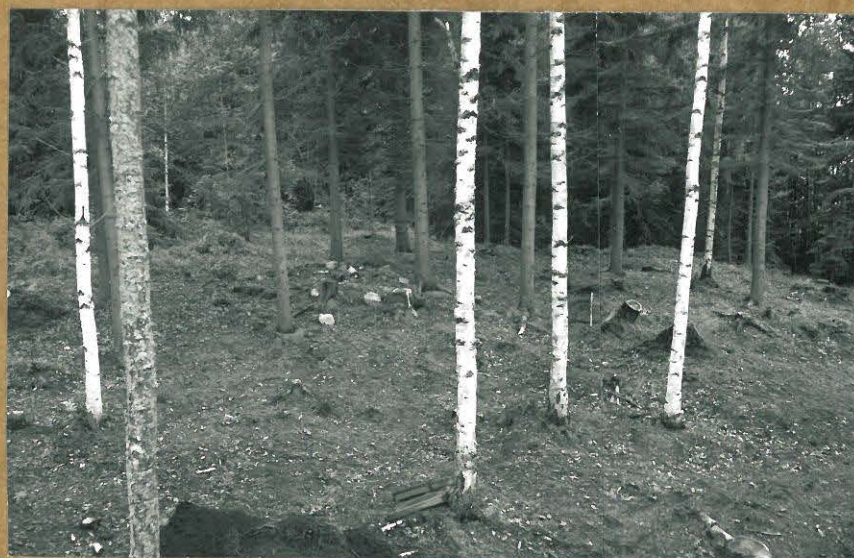
P. Kankkunen 1994

F. 103333 kivistin vasemmalla puolella
röykkiö 3, tavustalla Majälähti,
röykkiö ennen hirttimulonia
kuvattu etelästä

F. 103335 Röykkiö 3 ennen kaivausta
kuvattu idästä

F. 103353-54 Röykkiöt 1 ja 2, kuvattu
huvilan katolta, lounaasta

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

F. 103348, 103350-51 Røykkio 3
kinkeros I = pinta
kuvattu huilien katolta,
luoteesta

F. 103358, 103360-61 Røykkio 3
kinkeros II, kuvattu huilien
katolta, koitesta

F. 103365-67
Røykkio 3
kinkeros III
kuvattu
huilien
katolta,
luoteesta

F. 103358
luoteesta

RUOVESI PEKKALA LAPIINNIEMI

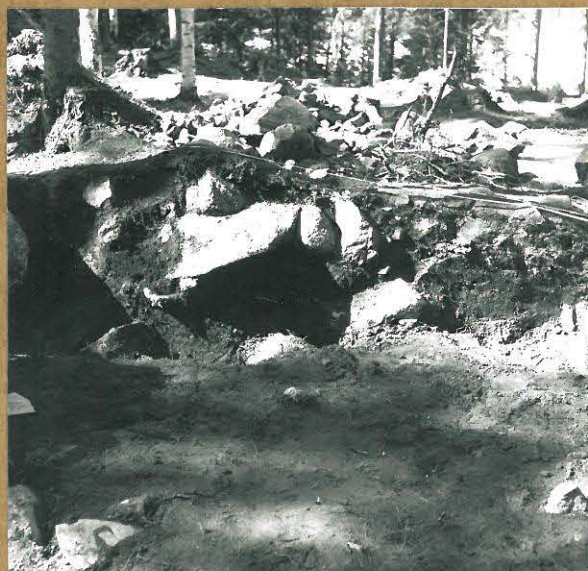
P. Kankkunen 1994

F. 103372 Rökkiö 3, "pohja", kaakosta

F. 103374 Rökkiö 3, "pohja", ruudossa
101/312 tumma mätkä läikkä, pohjoisesta

F. 103375 Rökkiö 3, pohj. kiviä 310, pohjoisesta

F. 103373 Rökkiö 3, "pohja", luoteesta

F. 103376 Rökkiö 3

F. 103379 Rökkiö 3, pohj. suojattuna
kuattu

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

F. 103337-38 Röykkiö 5, ennen kaivausta
kuvattu lounaasta

F. 103356 Röykkiö 5
pintakerros
kuvattu
itäkaakosta

F. 103339 Röykkiö 5
ennen kaivausta
kuvattu kaakosta

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

F. 103343-45 Rökkiö 5
kinkerros II kuvattu pohjoisesta

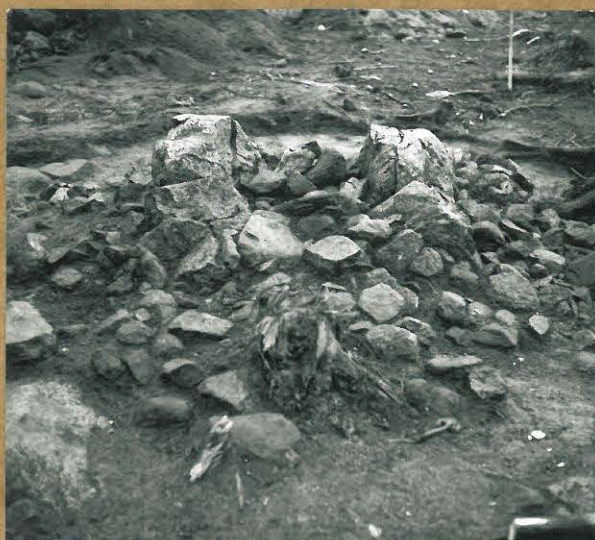
F. 103357 Rökkiö 5
pintakerros
kuvattu länsiläntestä

F. 103355 Rökkiö 5
pintakerros
kuvattu pohjoisesta

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

F. 103346 Røykiö 5, kivikerros II
kuvattu idästä

F. 103347 Røykiö 5, kivikerros II
kuvattu lännestä

F. 103370 Røykiö 5, mudut: 108-09/331
"pöytä", kuvattu etelästä

F. 103363 Røykiö 5, vasukattilan löytö-
paikka merkitty nuolella

F. 103362

F. 103364 Røykiö 5, mudusta 105/331-32
vasukattila pöytä ylöspäin in situ

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

F. 103369 Röykkiö 5, ruutu:
108-109/331 "pohja"
kuvattu etelästä

F. 103371 Röykkiö 5 "pohjalla"
pyöreä laikka, ruutu
108-109/331, kuvattu
idästä

F. 103377 Röykkiö 5 peitettyinä
kuvattu lännestä

F. ~~1033~~ ruutu Röykkiö 5
"pohja"
reunapöytäsiiliä seojattu
kuvattu lounaasta

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

F. 103332 Rökkiö-4, tavustalla
Majalahti, kuvattu etelästä

F. 103336 Rökkiö-4, tavustalla ve-
mäjätien luona rökkiö 5
kuvattu lounaasta

F. 103368 Keivaustyöryhmä: pärtäjä
Päivi Maaranen, Juhani Järvi
Mikko Heonen ja Jari Ahonen

F. 103378 Rökkiö 4 peitettyinä
kuattuna lännestä

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

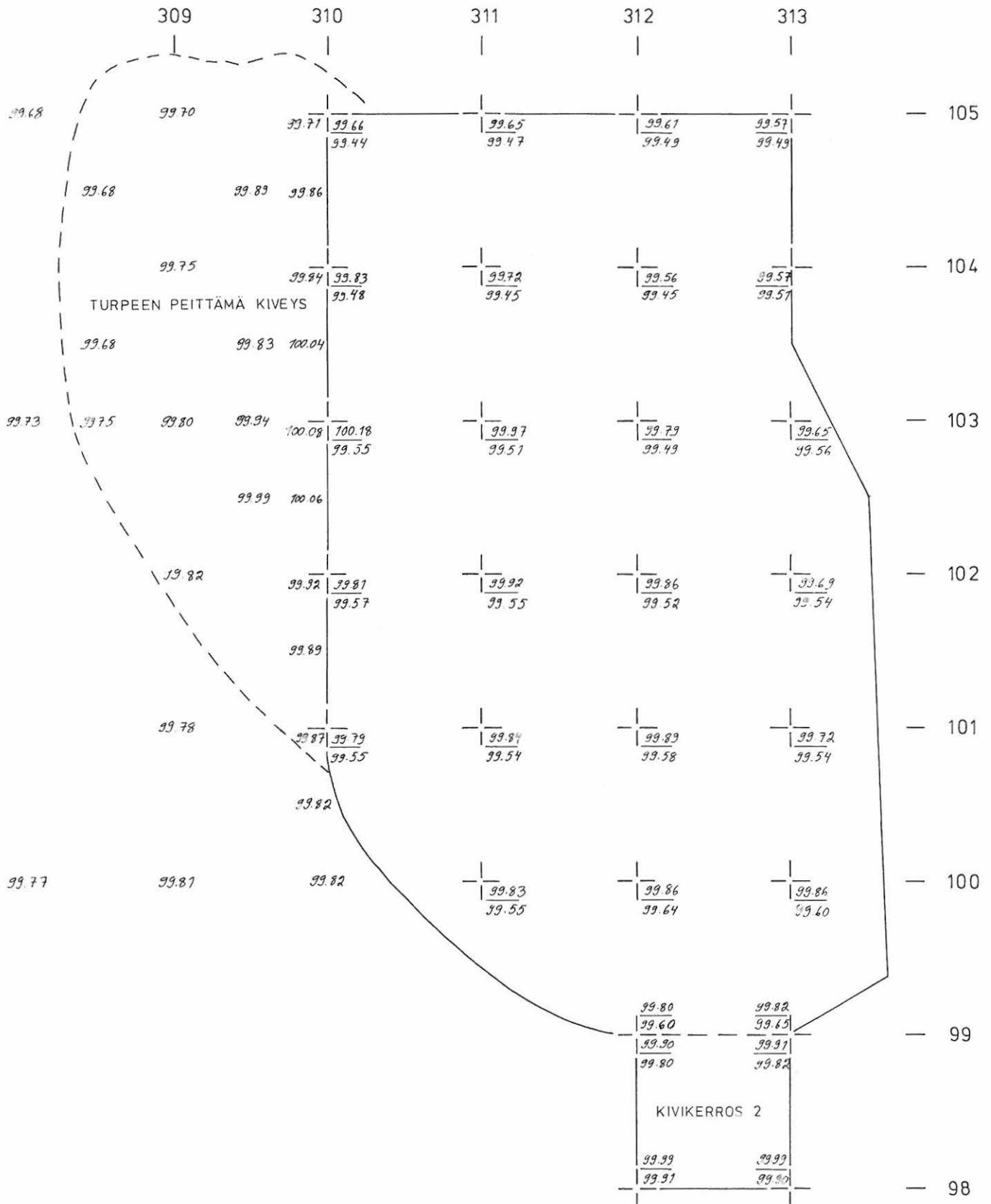
P. Kankkunen 1994

PINTA- JA POHJAVAAITUSKARTTA
RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 98-104/310-313

KP=99.58 m mpy, koneen lukema 221

1 m

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA

KIVIKERROS 1

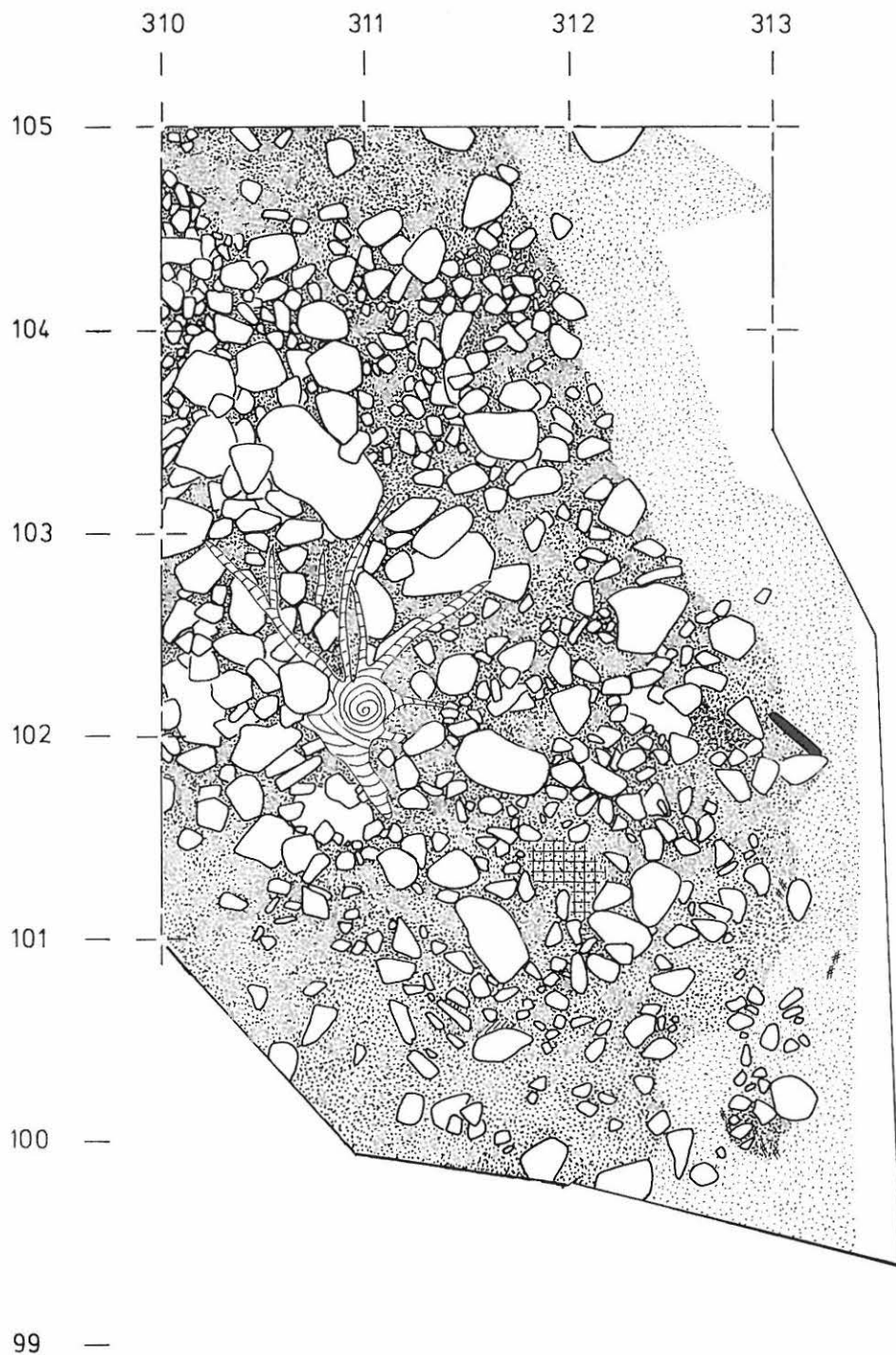
RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 99-104/310-313

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

1 m

Piirt. P. Maaranen

- likamaa
- nokimaa
- hiltynyt puu
- keltainen hiekka
- täytemaa
- hiili
- kivi
- kanto, juuri

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

VAAITUSKARTTA

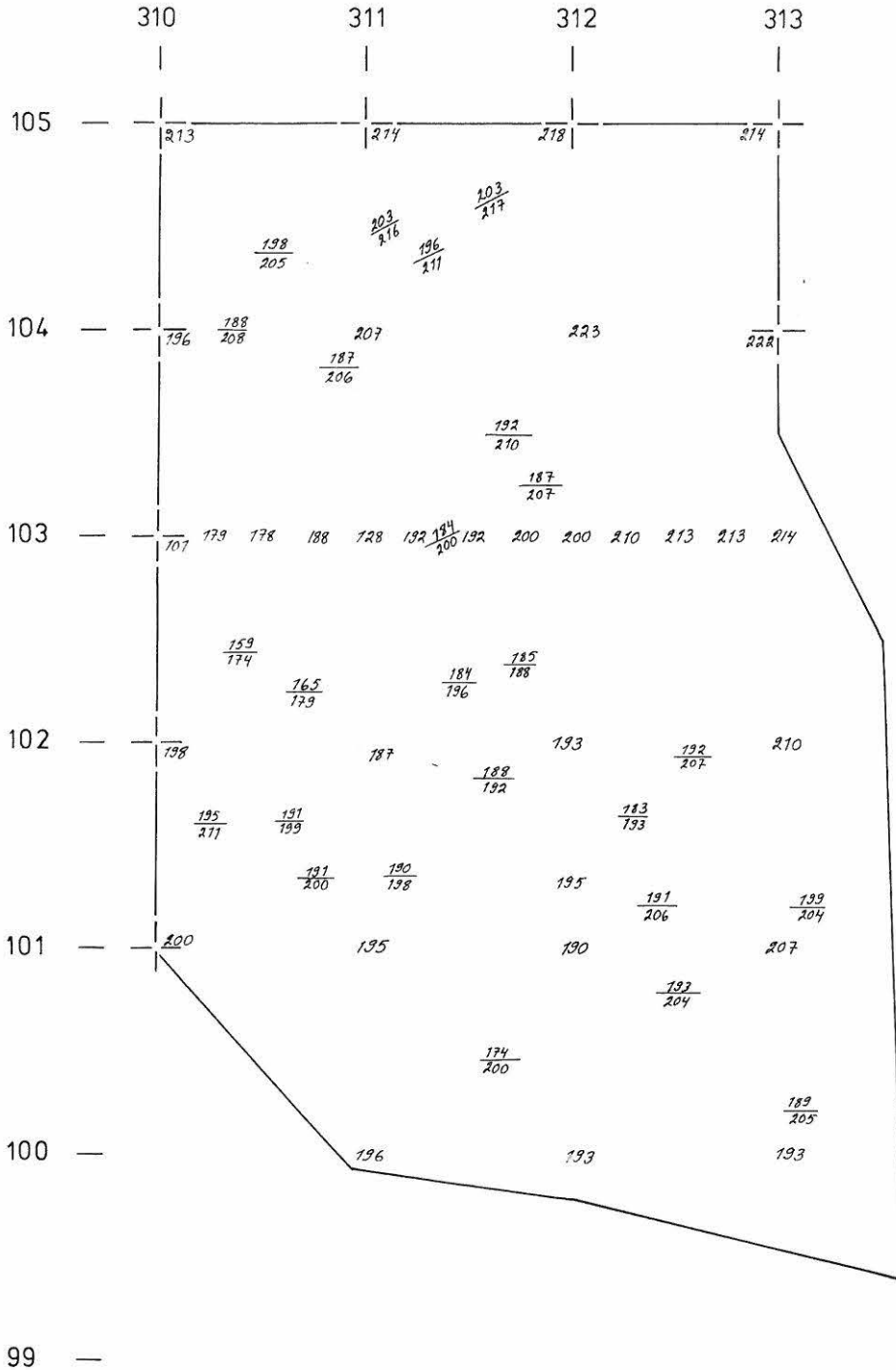
KIVIKERROS 1

RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 99-104/310-313

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA

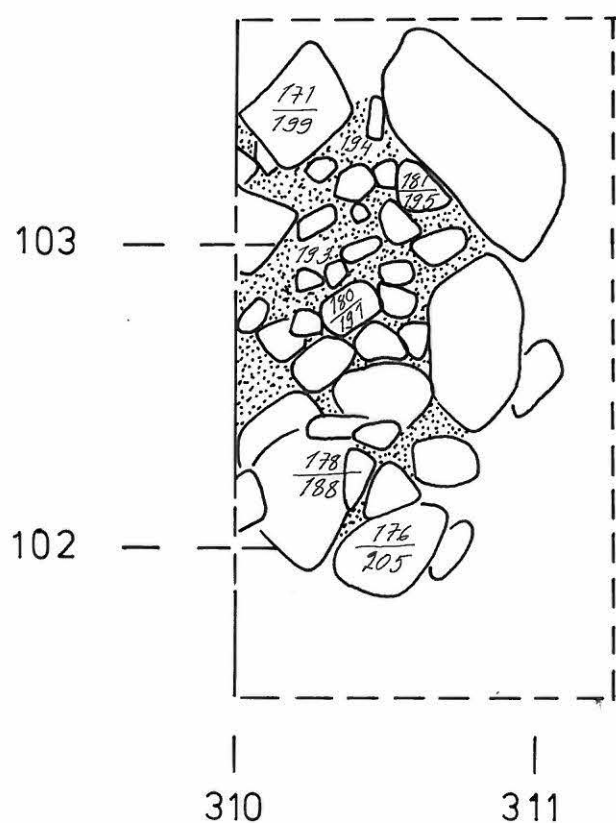
KIVIKERROS 1b

RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 101-103/310-311

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

MK 1:25 1 m

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

PINTAVAAITUSKARTTA

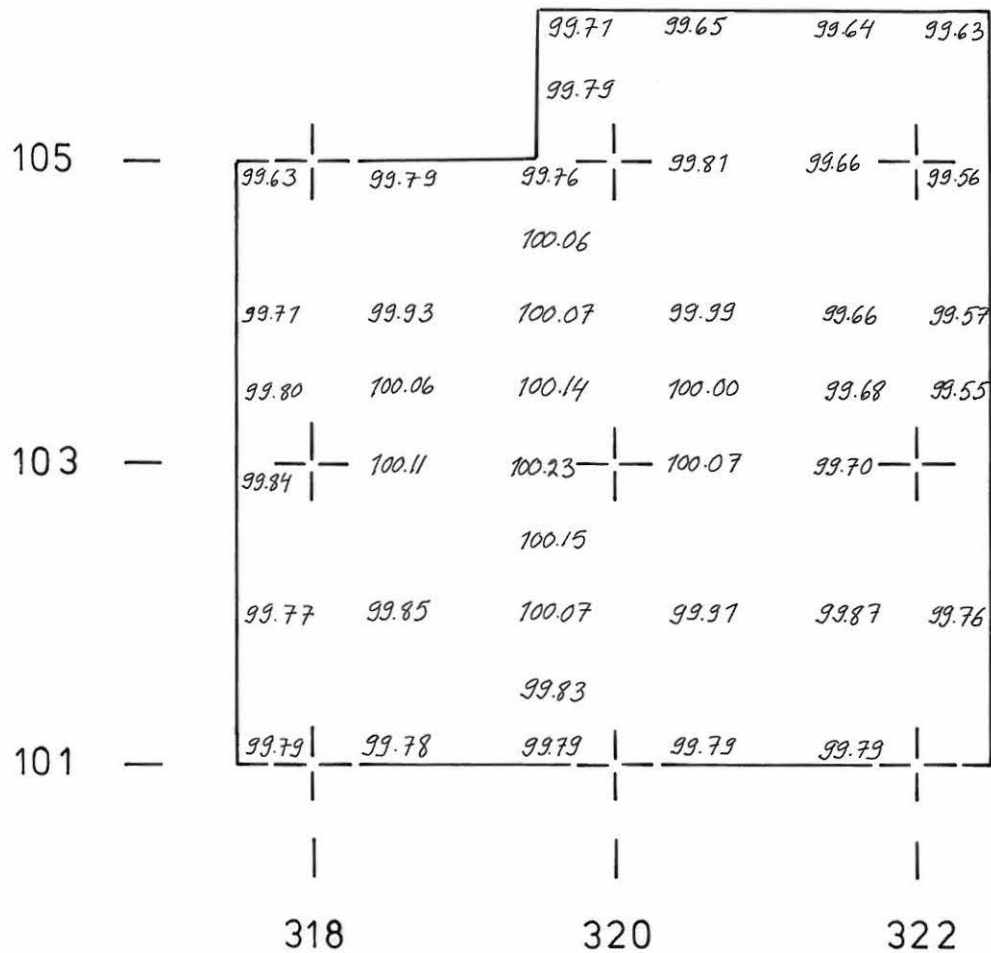
RÖYKKIÖ 4, RUUDUT 101-105/317-322

KP = 99.58 m mpy, koneen lukeima 221

MK 1:50

 2 m

Piirt. P. Maaranen

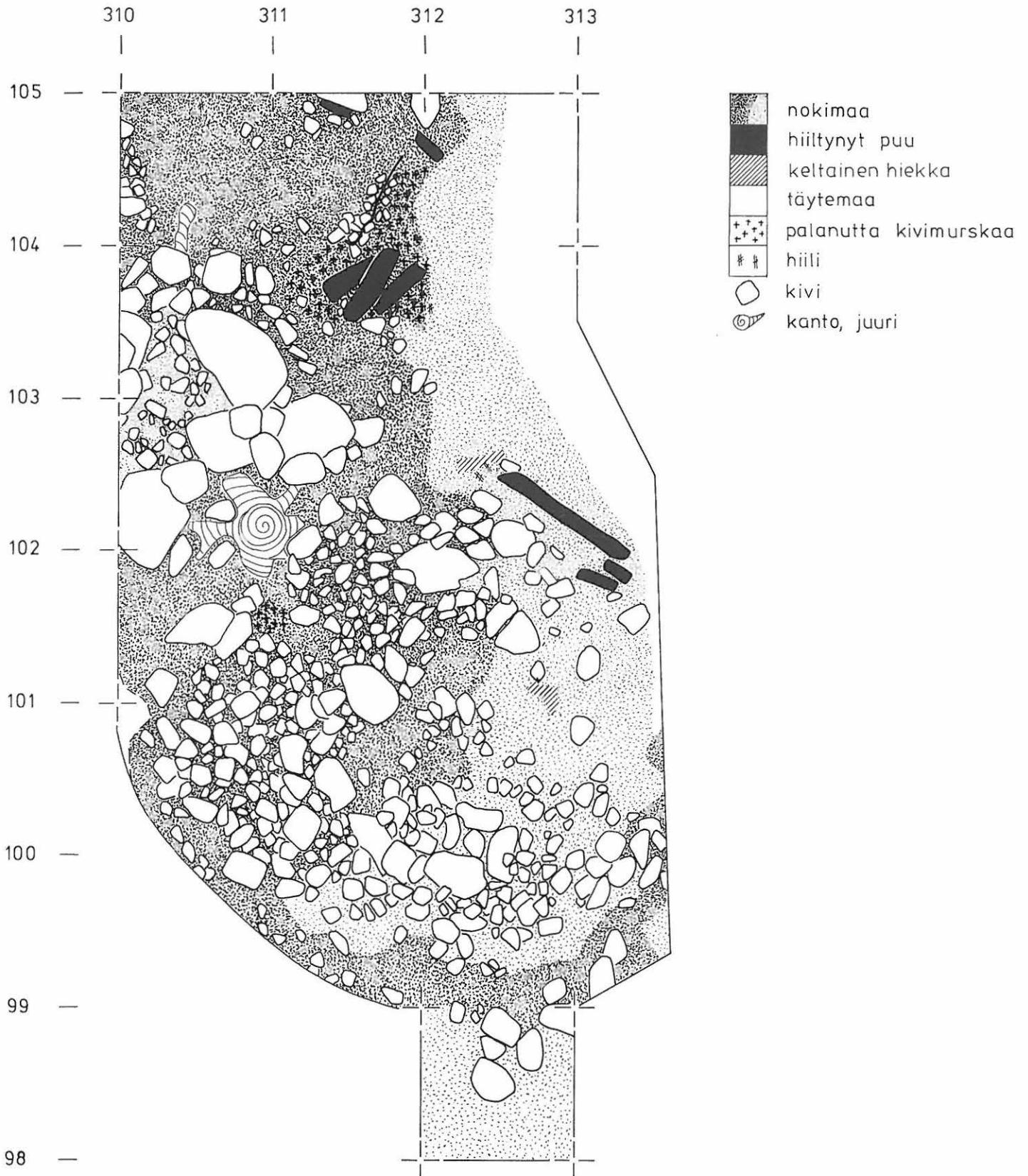

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA
KIVIKERROS 2
RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 98-104/310-313
KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

Piirt. P. Maaranen

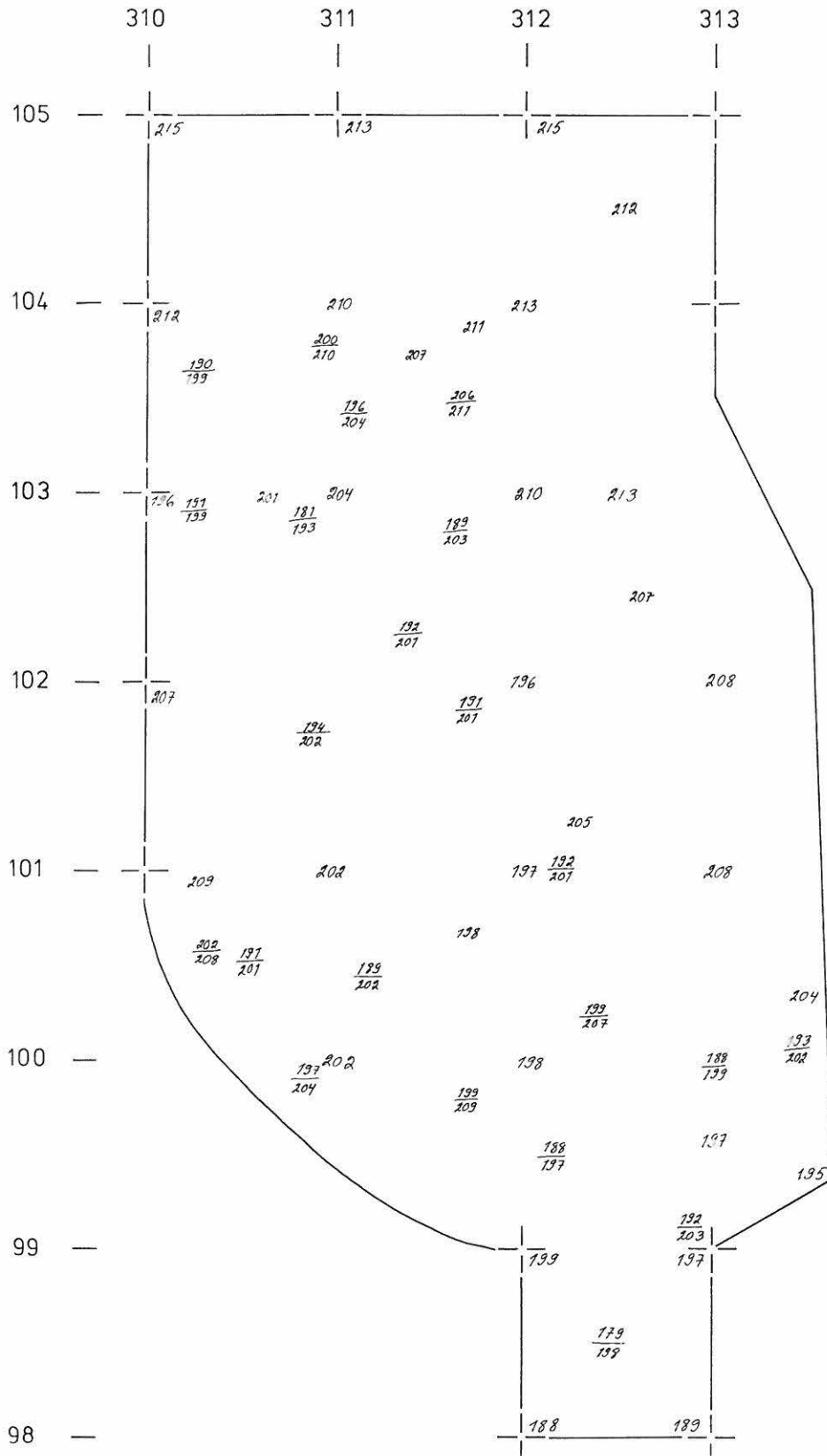
RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

VAAITUSKARTTA
KIVIKERROS 2
RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 98-104/310-313
KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

Piirt. P. Maaranen

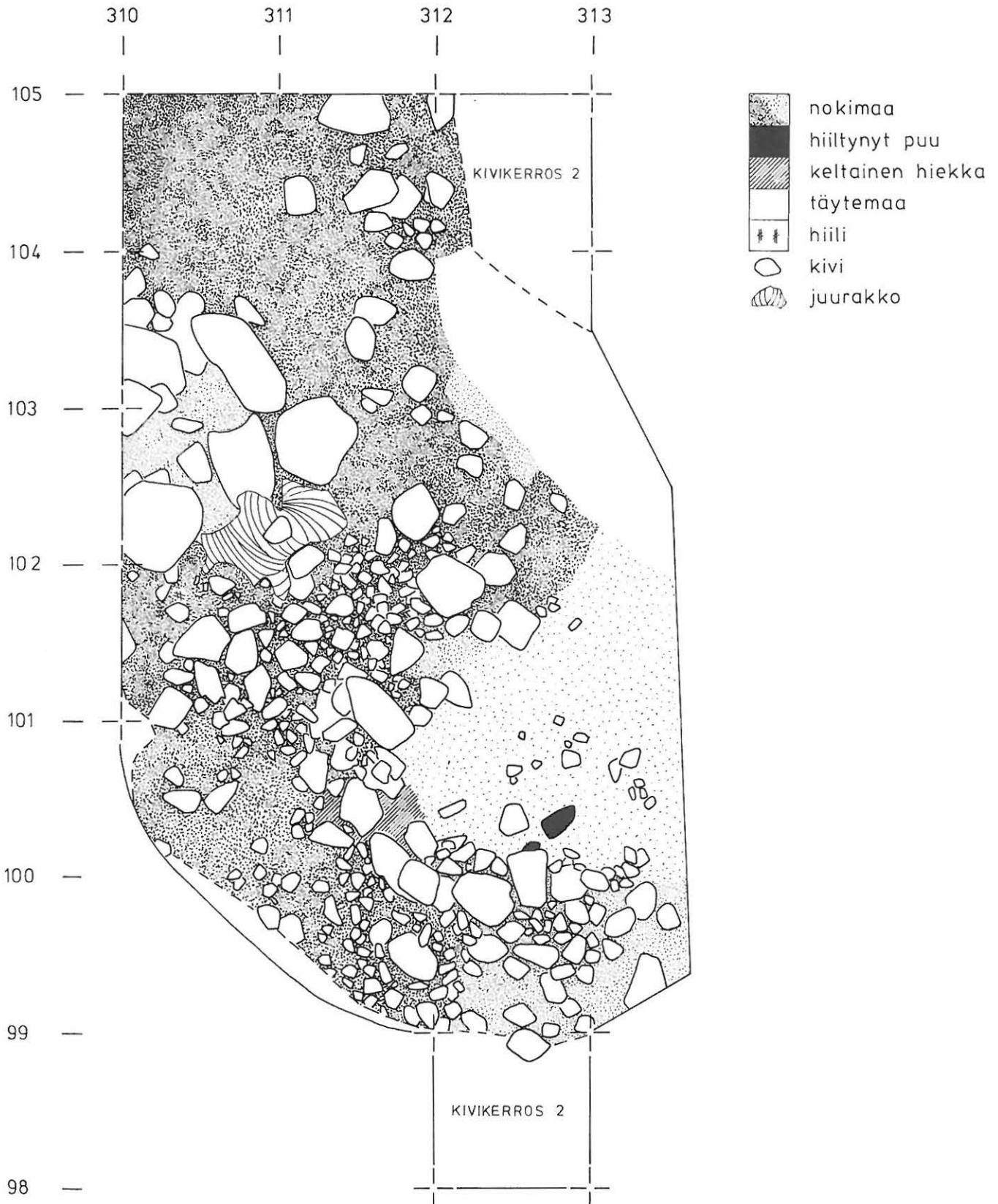

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA
KIVIKERROS 3
RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 99-104/310-313
KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

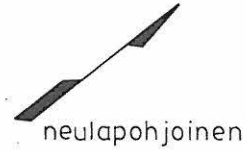
P. Kankkunen 1994

VAAITUSKARTTA

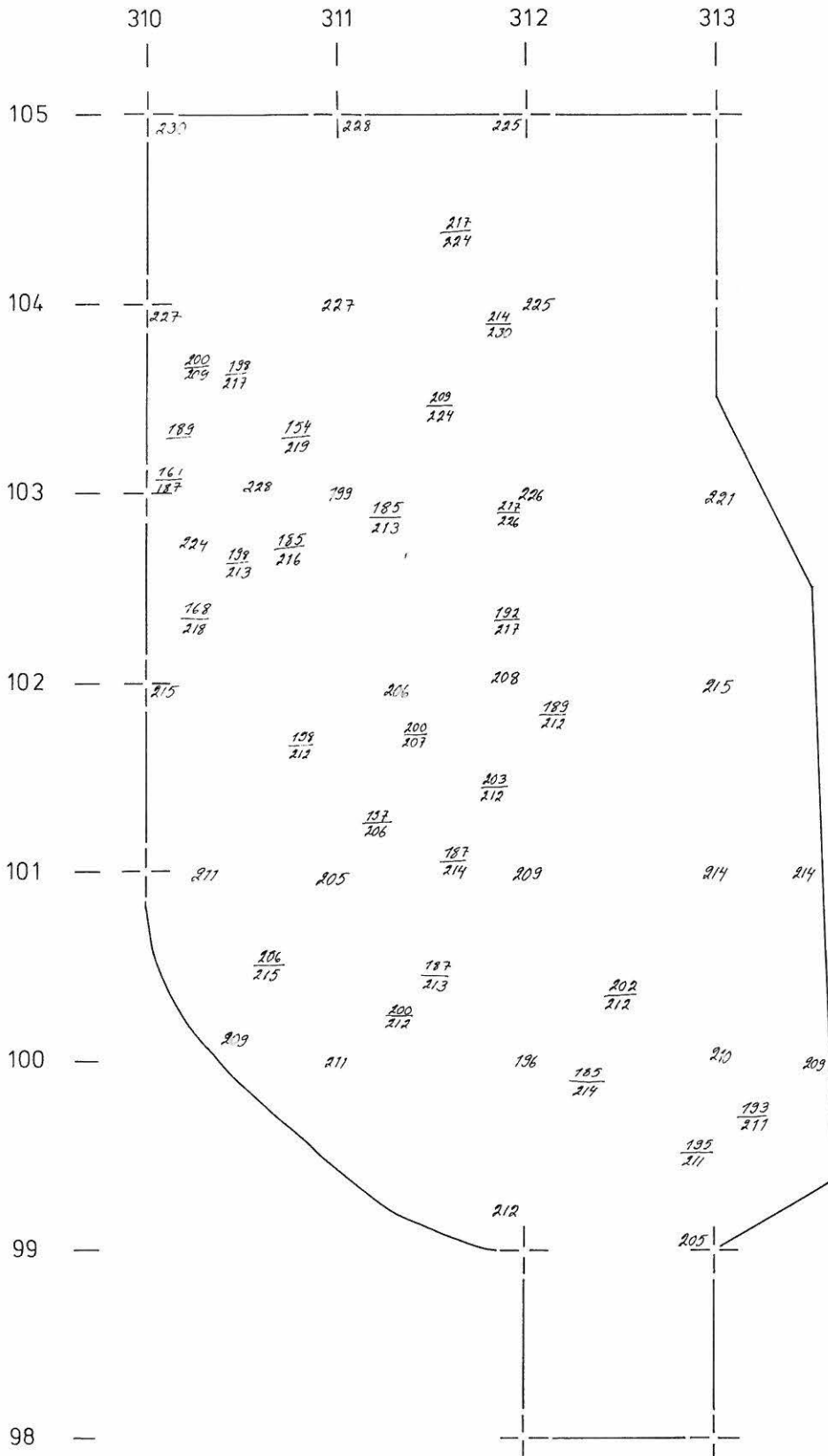
KIVIKERROS 3

RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 99-104/310-313

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

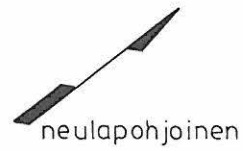
P. Kankkunen ja T. Heikkurinen-Montell 1994

TASOKARTTA

KIVEYKSEN POHJA

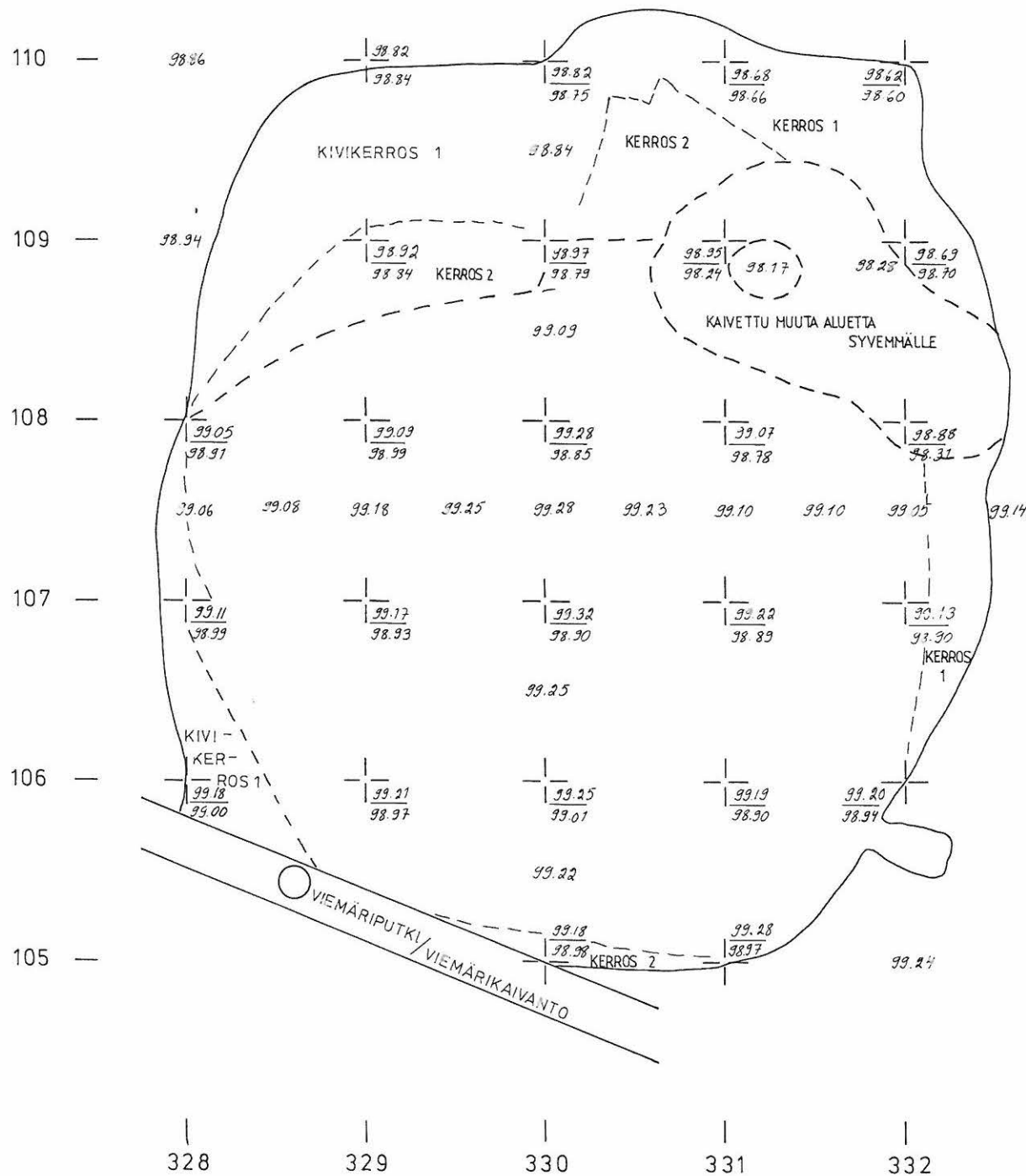
RÖYKKIÖ 3, RUUDUT 99-104/310-313

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

Piirt. P. Maaranen

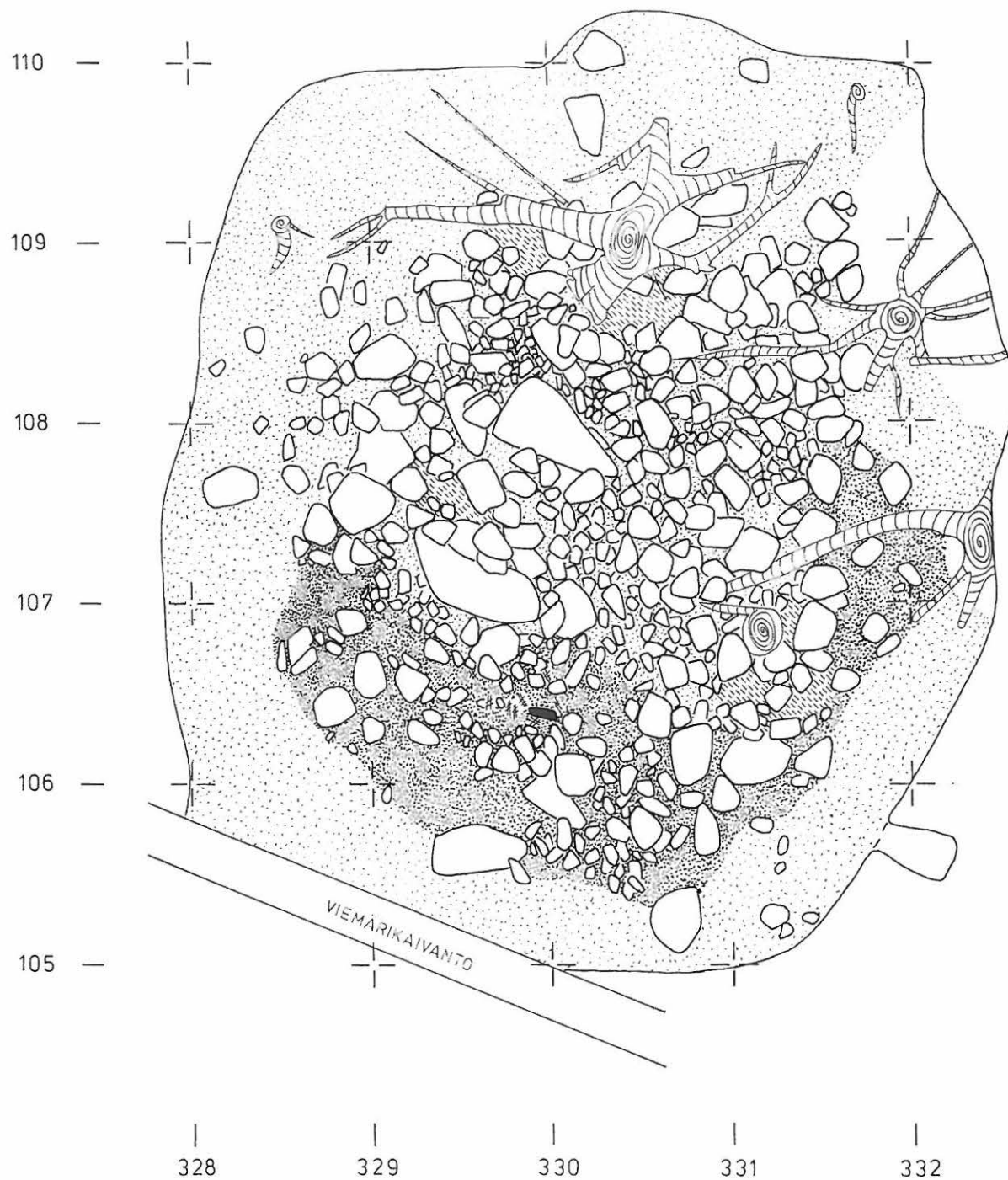
RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

PINTA- JA POHJAVAAITUSKARTTA
RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-109/328-332
KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221
MK 1:25

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA

KIVIKERROS 1

RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-109/328-332

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

MK 1:25

1 m

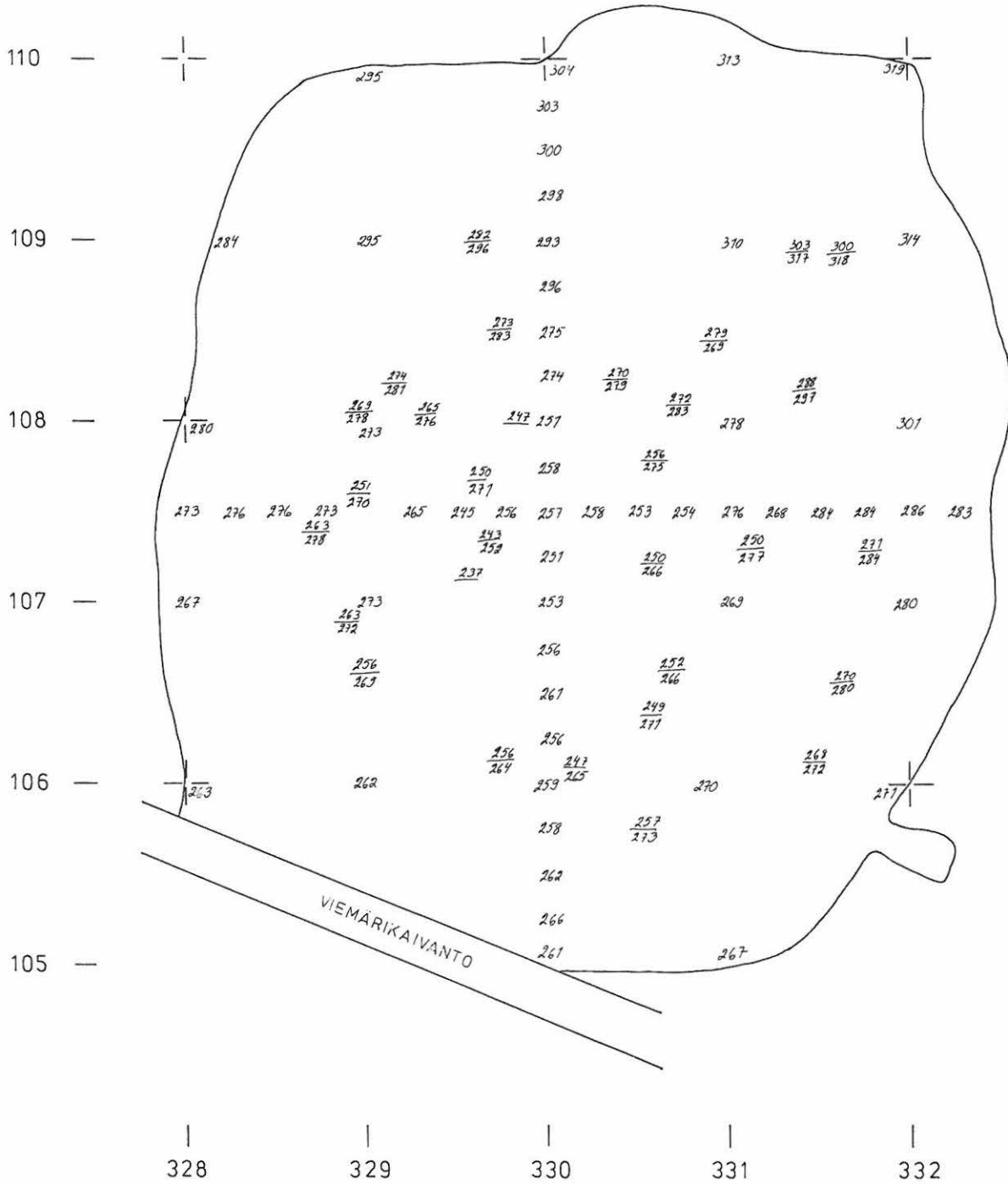
Piirt. P. Maaranen

neulapohjoinen

- nokimaa
- turve
- puhdas hiekka
- nokimaa
- hiili
- kivi
- kanto, juuri

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI

P. Kankkunen 1994

VAAITUSKARTTA
KIVIKERROS 1

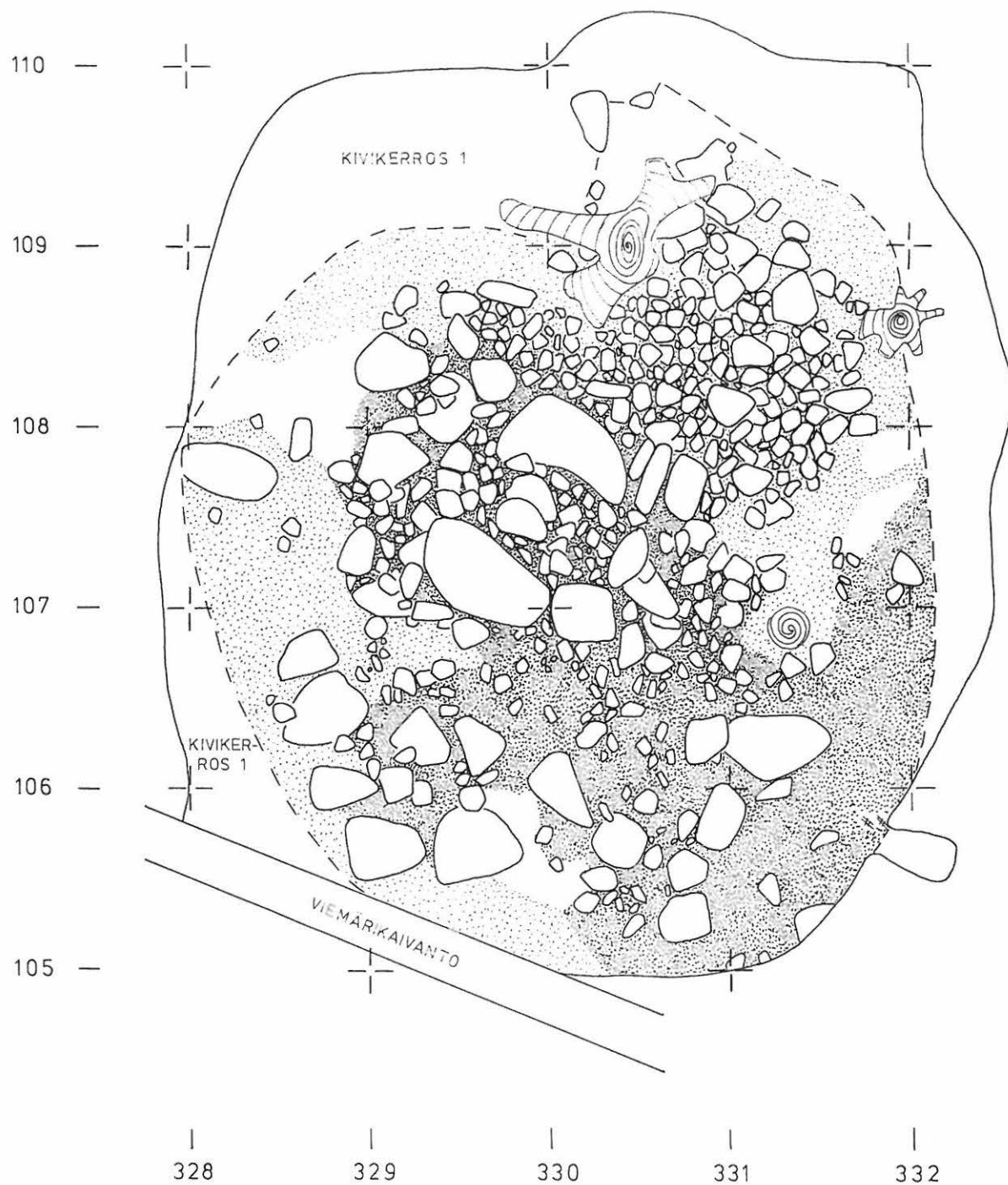
RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-109/328-332

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

MK 1:25 1 m

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA

KIVIKERROS 2

RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-109/328-331

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

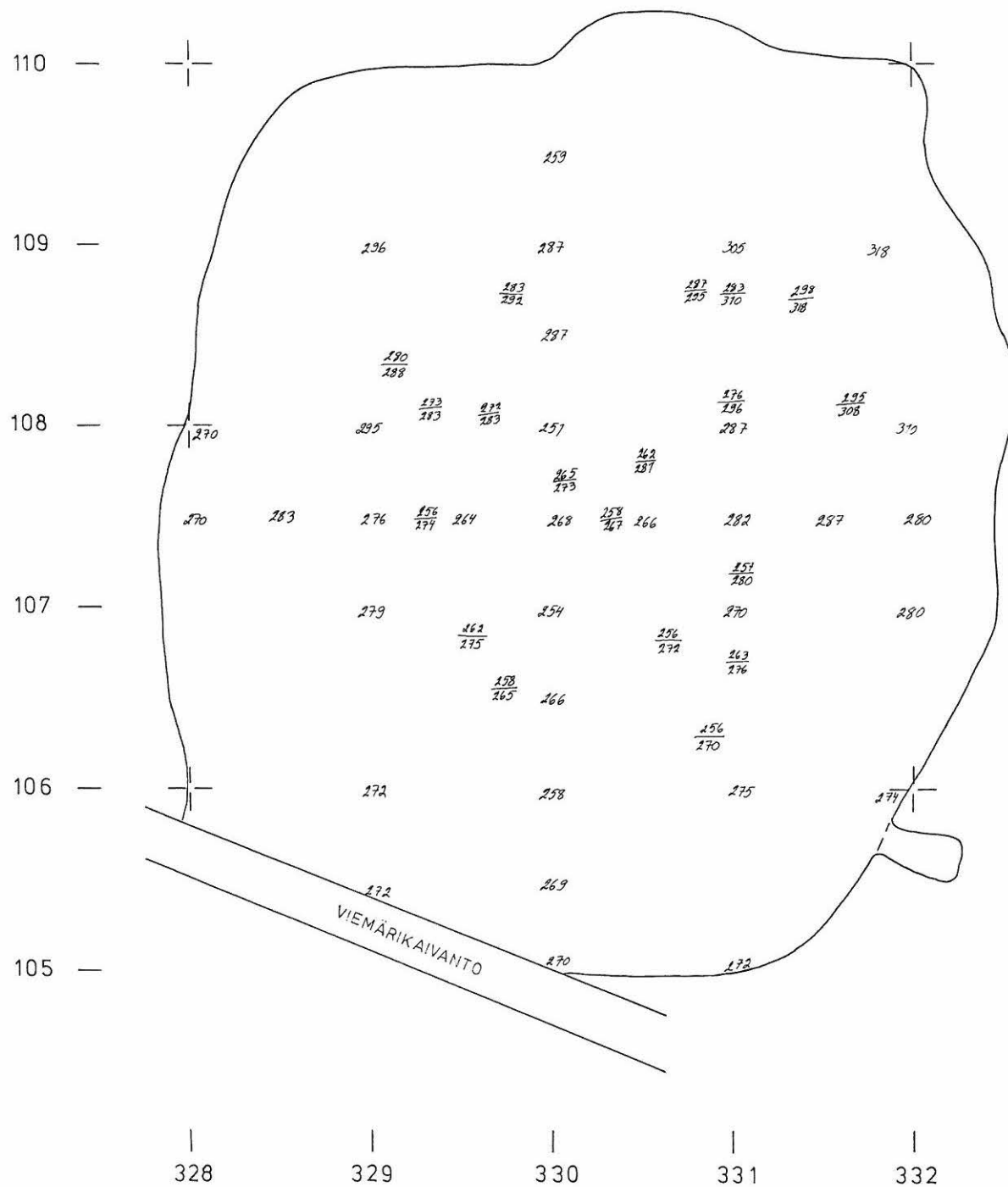
MK 1:25

1 m

Piirt. P. Maaranen

	nokimaa
	puhdas hiekka
	hiili
	kivi
	kanto, juuri

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

VAAITUSKARTTA

KIVIKERROS 2

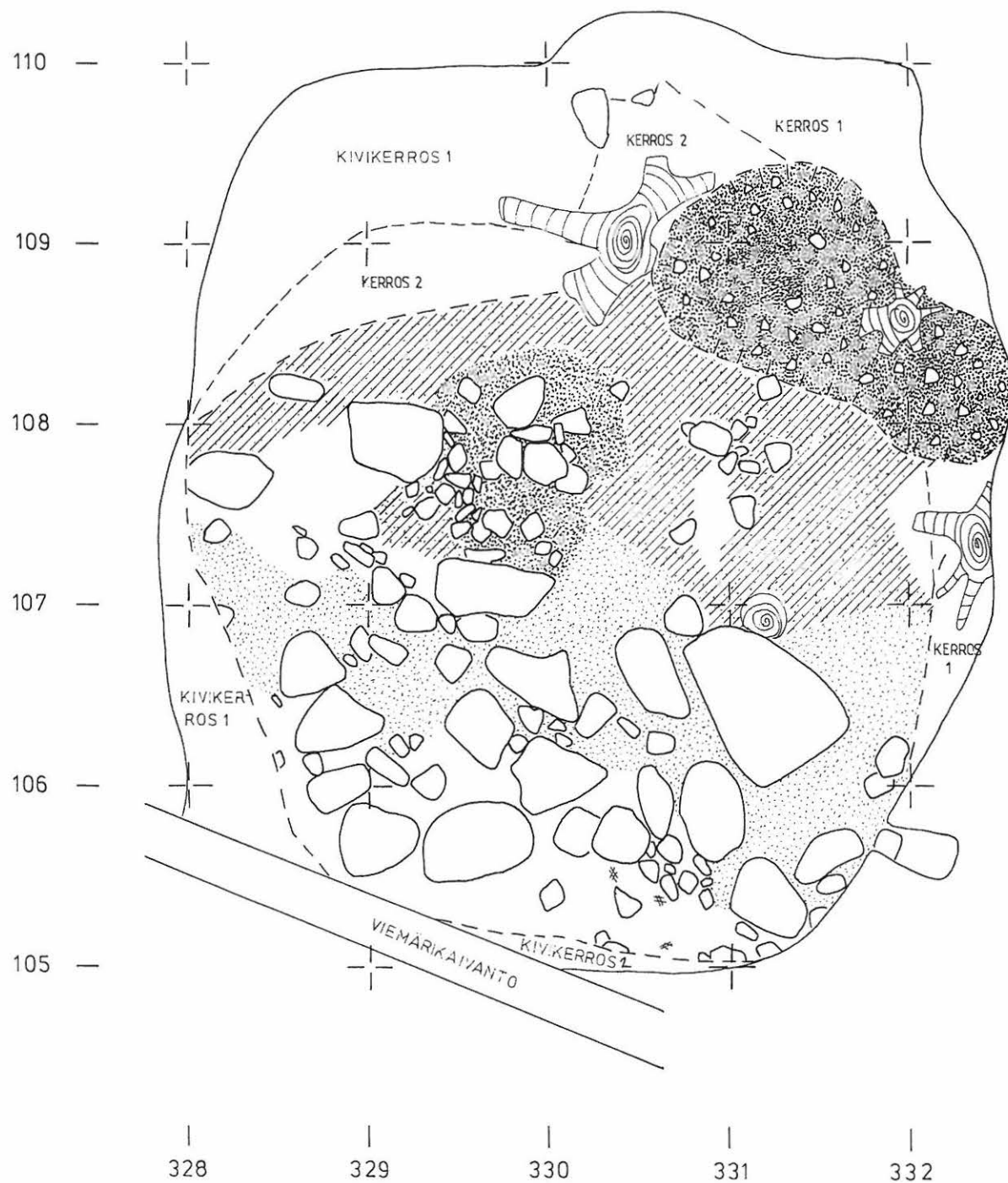
RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-109/328-331

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

MK 1:25 1 m

Piirt. P. Maaranen

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
P. Kankkunen 1994

TASOKARTTA

KIVIKERROS 3

RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-109/328-332

KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221

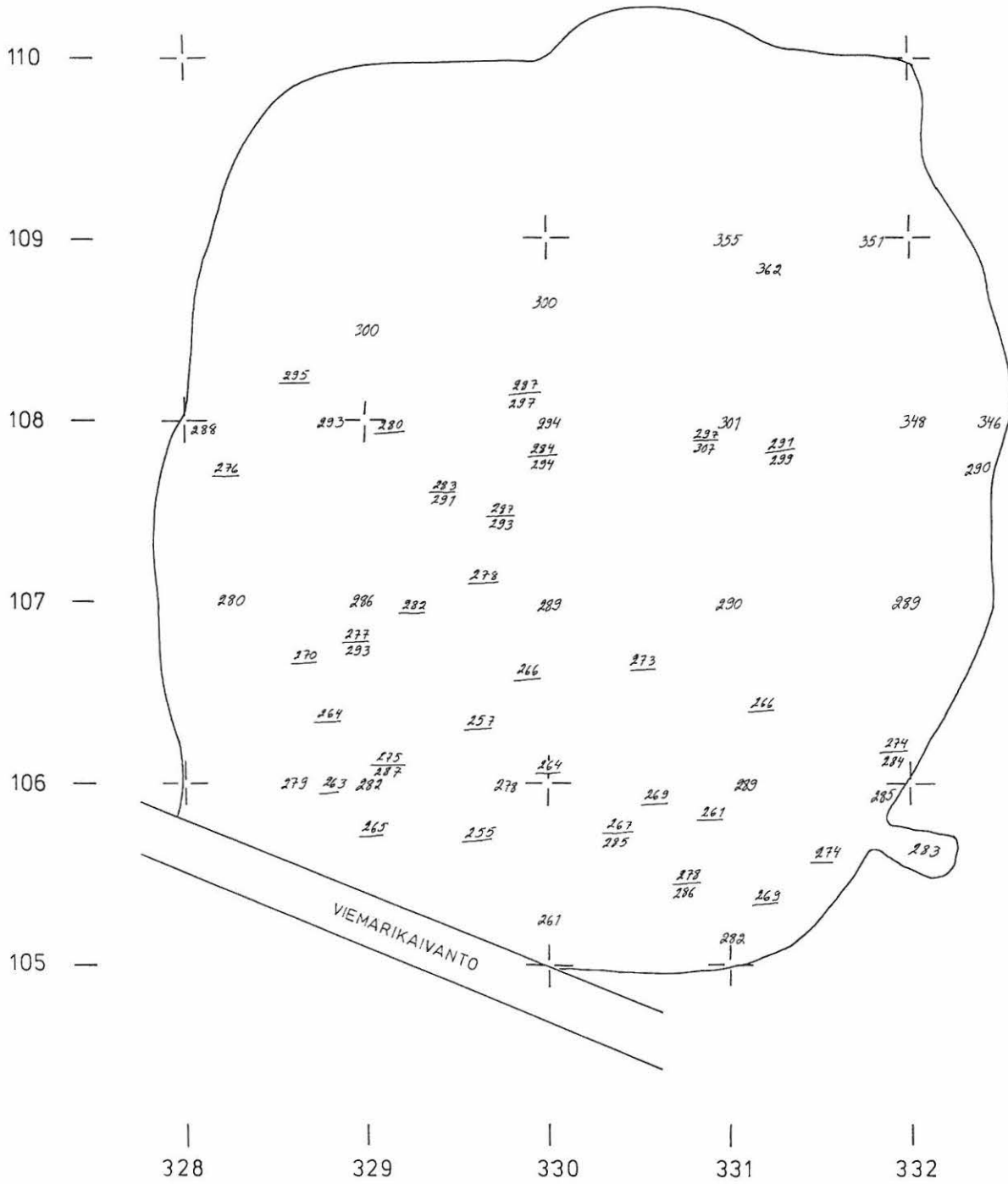
MK 1:25

1 m

Piirt. P. Maaranen

- nokimaa
- likamaa
- puhdas hiekka
- hiili
- kivi
- muuta kaivausalueetta syvemmälle kaivettu
- kanto, juuri

RUOVESI PEKKALA LAPINNIEMI
 P. Kankkunen ja
 T. Heikkurinen-Montell 1994

VAAITUSKARTTA
 KIVIKERROS 3
 RÖYKKIÖ 5, RUUDUT 105-108/328-332
 KP = 99.58 m mpy, koneen lukema 221
 MK 1: 25 1 m
 Piirt. P. Maaranen

Tutkimusraportti

Turku 22.02.1995

Terttu Lempiäinen

Kasvitieteen osasto

Biologian laitos

Turun yliopisto

20500Turku

Puh. 921-633 5559

Fax. 921-633 5564

E-mail: terlem@utu.fi

Ruovesi, Lapinniemi; arkeologiset kaivaukset kesällä 1994. Kuparikattilan sisällön makrofossiilitutkimukset

1. Materiaali ja menetelmät

Ruoveden Lapinniemen arkeologisilta kaivauksilta 1994 löytyi kuparikattila, joka otettiin arkeologien toimesta talteen sisältöineen. Kattilan sisältö purettiin Kansallismuseon konservointilaitoksessa syksyllä 1994. Sisältö toimitettiin tutkittavaksi Turun yliopiston kasvitieteen osastolle.

Maanäyte sisälsi n. 2 l karkeaa punaruskeaa hiekkaa ja humusmaata. Kattila oli maassa pohja ylöspäin. Kun kattilan pohjaa purettiin Kansallismuseon laboratoriossa, poistettiin siis kattilan pohjan kuparilevyn palasia, pääimmäisenä löytyi luita ja kalan suomuja. Ne olivat sijainneet kattilan pohjalla.

Maanäyte kellutettiin Turun yliopiston Biologian laitoksen kasvitieteen osastossa ja käsiteltiin laboratoriossa, kuten on kuvattu Lempiäinen

(1985). Kasvijäänteet ovat säilyttävänä samassa paikassa.

Turussa tutkittiin lisäksi kattilan purkutyön yhteydessä sen sisältä arkeologien löytämää aineistoa, kuten kalan suomuja, luita ja kattilan karstaa.

2. Makrofossiilitutkimusten tulokset

Makrofossiilianalyysin tulokset on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Ruoveden Lapinniemen kuparikattilan sisältämät makrofossiilit. Löydöt ovat siemeniä tai hedelmiä, ellei toisin mainita. +++ = runsaasti.

Kasvilaji/löytö	Lukumäärä
Galeopsis speciosa, kirjopillike	4
Poaceae, heinäkasvit	2
Rubus idaeus, vadelma	1214
Scutellaria galericulata, vuohennokka	2
Urtica dioica, nokkonen	8
Yht.	1230
Muita jäänteitä:	
Sienet, rihmastopakhat	+++
Hiiltä	+++
Luuta/?	2
Kalan suomuja + luita	5+2
Molucella	1
Palanutta karstaa kattilan pinnasta +++	

Laskettuja kasvijäänteitä löytyi kattilan sisältämästä maasta yhteensä 1230, joista 98.7 % oli vadelman (*Rubus idaeus*) hiiltymättömiä siemeniä. Muita jäänteitä olivat kirjopillikkeen (*Galeopsis speciosa*), heinien (Poaceae), nokkosen (*Urtica dioica*) ja vuohennokan (*Scutellaria galericulata*) siemenet. Sekä nokkonen että kirjopillike ovat

kulttuurilajeja ja kasvavat ihmisen muokkaamassa ympäristössä.

Vuohenokkaa kasvaa luhtarannoilla, rantapensaikoissa, rehevissä korvissa, ojan- ja puronvarsilla ja kosteilla niityillä (Hämet-Ahti et. al 1986).

Vadelman siementen runsaus viittaa siihen, että marjoja on täytynyt olla kattilan sisällä melko runsaasti. Kalansuomut ja luut viittavat siihen, että marjojen mukana olisi heitetty pois muitakin ruoan jätteitä.

Muut kasvijäännelöydöt viittaavat vain ympäristössä kasvaneisiin ja kattilaan em. aineiston mukana joutuneisiin luonnonkasveihin ja rikkaruohoihin.

Sienten rihmastopakhat ovat yleisiä kasvikariketta sisältävissä kaikenlaisissa maissa.

Molucella on pieni likaisissa pienvesissä elelevä sammaleläin.

3. Kattilan sisäpinnan karstanäyte

Kattilan sisäpinnasta raaputettu palanut karsta ei sisältänyt mitään selvästi tunnistettavaa makrofossiiliaineistoa. Karsta sopisi kuitenkin erinomaisesti mm. ajoitukseen, koska se on kertynyt kattilan seinämään selvästi esineen käytön yhteydessä. Karsta on hyvin homogeenista.

4. Kirjallisuusviitteet

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P., Vuokko, S. 1986:

Retkeilykasvio. - Suomen Luonnonsuojelun Tuki, 544 s. Helsinki.

Lempiäinen, T. 1985: Plant remains from the ancient Lake Mätäjärvi in
Turku, SW Finland. - ISKOS 5:258-271.

HELSINGIN YLIOPISTON
 AJOITUSLABORATORIO
 PL 11, (Snellmaninkatu 3)
 00014 Helsingin yliopisto
 Puh. 191 23436

Museovirasto
 Arkeologian osasto

AJOITUSTULOKSIA

Lab. no.	Näyte	$\delta^{13}\text{C}$	Ikä (BP)
Hela-27	Taivalkoski, Tervaniemi A purupihka	-26.0	6015 $\pm$ 170
Hela-28	Sodankylä, Poikamella karstaa saviastiasta	-26.3	2990 $\pm$ 60
Hela-29	Ruovesi, Lapinniemi 1994 kuparikattila, KM 28415	-26.2	1090 $\pm$ 60

Tulos on ilmoitettu vuosina vuodesta 1950 AD lukien ja perustuu ^{14}C :n puoliintumisaikaan 5568 vuotta. Epätarkkuuteen ($\pm 1 \sigma$) sisältyvät näytteen mittauksista ja tarpeellisista vertailu-mittauksista aiheutuvat tilastolliset virheet. $\delta^{13}\text{C}$ arvo on annettu promilleina suhteessa PDB standardiin. Jos $\delta^{13}\text{C}$ arvo on ilmoitettu on annettu ikä korjattu isotoppi-fraktioitumiselle vastaamaan $\delta^{13}\text{C}$ arvoa -25 ‰.

RUOVESI Lapinniemi (kaivaukset 1994 ja 1995)

Luuanalyysi 16.2.1996 Pirkko Ukkonen

Aineisto oli pieni ja sekalainen. Siitä pystyttiin määrittämään vain 47 fragmenttia, jotka jakautuivat kaivausvuosittain seuraavasti:

	1994	1995
Alces alces (hirvi)	1	-
.. cf. Alces (vrt. hirvi)	3	-
Castor fiber (majava)	2	-
Lepus timidus (metsäjänis)	2	-
Sus scrofa (sika)	3	-
.. cf. Sus (vrt. sika)	1	-
Ovis/Capra (lammas/vuohi)	3	4
.. cf. Ovis/Capra (vrt. lammas/vuohi)	3	-
Artiodactyla (sorkkaeläimet)	1	-
Mammalia (mesom.) (keskisuuret nisäkkäät)	3	2
Mammalia (megam.) (suuret nisäkkäät)	1	2
Mammalia (nisäkkäät)	5	1
.. cf. Lagopus (vrt. riekko)	-	2
Esox lucius (hauki)	5	1
Teleostei (kalat)	1	1
	34	13

Osa aineistosta oli selvästi palamatonta, kuten esim. sian hampaat ja varttinäluun kappale (1994: 3, 7, 33). Myös jäniksen lapaluun kappale oli selvästi palamaton (1994: 15), mutta taas jäniksen sormi/varvasluu oli palanut (1994: 32). Myös osa määrittämättömistä fragmenteista oli palamattomia (1994: 3, 11, 52, 60). Toisaalta kaikki lampaaksi/vuoheksi määritetyt kappaleet olivat ainakin osin palaneita.

Aineistosta saa sen mielikuvan, että materiaaliin on sekoittunut luujäänteitä ei ajoilta eikä selvää jakoa esihistoriallisen, historiallisen ja resentin aineiston välillä voi tehdä ainakaan luiden palamisen perusteella.

Mitään suoraan ihmisen luihin viittaavaa ei aineistossa ollut. Vuoden 1994 aineistossa oli mukana yksi koristeltu luufragmentti (1994: 43).

Pirkko Ukkonen

RUOVESI Lapinniemi / Päivi Kankkunen 1994

Luuanalyysi 16.2.1996 Pirkko Ukkonen

koord.			
1	101/311	-	
2	102/312	-	
3	104/312	1 scapula sin., acromion fr. 1 dens: M ₂ dex. (palamaton)	Artiodactyla Sus scrofa
4	100/310	-	
5	102/310	1 radius sin. prox. fr. 1 costa fr.	Ovis/Capra Mammalia
6	101/310	-	
7	104/310	1 M ₃ dex., puhkeamaton (palamaton)	Sus scrofa
8	99/311	-	
9	100/311	-	
10	101/311	-	
11	102/311	-	
12	103/311	-	
13	99/312	-	
14	101/312	-	
15	99/313	1 costa fr. 1 dens fr. 1 scapula dex., collum fr. (palamaton)	Mammalia cf. Ovis/Capra Mammalia Lepus timidus
16	103/310	-	
17	104/310	1 costa fr.	Mammalia cf. Ovis/Capra
18	99/311	-	
19	101/311	-	
20	102/311	puuttuu	

21	103/311	-	
22	104/311	-	
23	99/312	-	
24	100/312	-	
25	101/312	-	
26	102/312	1 costa fr.	Mammalia cf. Ovis/Capra
27	99/313	puuttuu	
28	100/313	-	
29	101/313	-	
30	100/310	-	
31	101/310	-	
32	102/310	1 phal. 2 dist. fr.	Lepus timidus
33	103/310	1 radius sin. prox. fr. (palamaton)	Sus scrofa
34	104/310	-	
35	101/311	-	
36	103/311	1 costa fr.	Mammalia cf. Sus
37	100/312	-	
38	101/312	-	
39	102/312	-	
40	103/312	-	
41	104/310	-	
42	102/312	-	
43	106/328	koristeltu kappale	
44	105/329	-	
45	106/329	1 scapula fr.	Mammalia (megam.)
46	106/329	-	

47 106/328	3	scapula fr.	Mammalia
48 105/329	1	cranium, temporale fr.	Castor fiber
49 106/329	-		
50 106/329	1	cranium, parietale dex. fr.	Castor fiber
	1	scapula sin., acromion fr.	Mammalia cf. Alces
	1	costa fr.	Mammalia (mesom.)
	1	dentale dex. ant. fr.	Esox lucius
	1	articulare dex. fr.	"
51107/329	1	scapula sin., acromion	Mammalia cf. Alces
	1	radius dex. dist. fr.	Ovis/Capra
	1	radius diaph. fr.	"
	2	costa fr.	Mammalia (mesom.)
	1	dentale dex. ant. fr.	Esox lucius
52107/329	1	dentale fr.	Esox lucius
	1	palatinum fr.	"
53104/330	-		
54105/330	1	scapula fr.	Mammalia cf. Alces
55106/330	1	phal. carpi (II/V)1 dist. fr.	Alces alces
	1	lepidotrichia prox. fr.	Teleostei
56107/330	-		
57107/330	-		
58105/331	-		
59106/331	-		
60106/332	-		
61 107/330-31-			
62 106/330	-		
63 108/	-		
330-31			